

Polirika zaprtih vrat

Dejstvo, da se delovno ljudstvo Trsta že toliko časa krčevito bori, da ubrani našo industrijo pred na- črti anglo-ameriškega impera- zizma, ki stremi za tem, da Trstu odvzame značaj industrijskega me- sta, vsek dan bolj jasno dokazu- je, kako pravilno in kako uteme- njena je borba delovnega ljudstva Tržaškega ozemlja.

Danes groze tržaskemu delavstvu novi in še večji odpusti. Primer tržaške konopljarne ni le edini primer, temveč spada v načrtno politiko anglo-ameriške vojaške oblasti. Tu politika je dovela do tega, da grozi nevarnost odpustov v še mnogih industrijskih podjet- jih v Trstu in da je za temi po- stinimi primeri v nevarnosti vsa tržaška industrija.

Z odločnim nastopom je delavski razred pokazal v istreškem agen- tum, da pri nas ne bo dopustil iz- javljati politiko Marshalovega pla- na in spreminiti Tržaško ozemlje v vojni bazo. S tem lahko reče- mo, da se je politika anglo-ameri- ške uprave izjalovila.

Zlogasni ukaz 109 bi moral po- četiti departmana za delo VU prepustiti vprašanje odpustov za- stopnikom delavcev in delodajal- cev — češ, da se ta zadeva ne ti- če vojaške uprave, ker je stvar svobodnih gospodarskih odnosov med delom in kapitalom.

Pri sedanjih pogajanjih pri vo- jaški upravi so Enotni sindikati odločno postavili vprašanje zapo- ste odpustov in vprašanje zaposi- tve brezposelnih delavcev v indu- striji.

Vemo pa, da sama zapora od- pustov, naj si bo začasna pa tudi trajna, ne more rešiti vprašanja 17.000 brezposelnih delavcev v Trstu.

Gospodarska politika anglo-ame- riške uprave teži za tem, da gospo- darsko uniči Trst in v prvi vrsti njegovo industrijo kot osnovni či- nitelj tržaškega gospodarstva.

V ta namen premeščajo sedeže raznih finančnih in paroplovnih družb ter skušajo prenesti pod- jetja in družbe na drugo stran me- je v Italijo. V lesni industriji se dogaja da dajejo večino naročil za stavbna dela Italiji, medtem ko odpuščajo vsaki dan več mizarjev tukajšnjih podjetij.

Istovčasno ko odpuščajo delavce v industriji ter vojaška uprava na- to odpuščanje dobrohotno geda. skušajo preseliti delavstvo z del- zasnega značaja, ki naj bi de- klasirala naše specializirane delav- ce in preprečila naši m'adini širokovno izobrazbo. Izsuševanje miljskega polja, delo v občinskih metliških itd. z metodo tako ime- novanih specialnih balajonov de- lavstva, ki v resnici ničesar ne dajejo v korist obnove in gospo- darskega razvoja našega mesta, služijo lahko samo temu cilju.

Kljub temu da je danes vsako- mur znano, da spravlja tako go- spodarstvo Trst v vedno večjo eko- nomsko propast, skušajo vendar na vse načine preprečevati gospo- darske stike Tržaškega ozemlja z Jugoslavijo in drugimi državami v zaledju, ki bi vsekakor nudile Trstu gospodarsko poživitev.

Proti Jugoslaviji postavljajo vse mogoče carinske zapreke in ome- jujejo gozdarsko dejavnost z raznimi ovirami pri izdajanju iz- voznih in uvoznih dovoljenj.

Na drugi strani pa vodijo proti de Gasperijevi Italiji politiko od- klonitih vrat.

Pri tem moramo omeniti, da je razkrojitev Tržaškega ozemlja v dve ločeni coni zelo škodljivo tr- žaskemu gospodarstvu.

Jugoslovanska vlada je podvzela svoje potrebne korake, da bi se ustanovil koordinacijski odbor an- glo-ameriških in jugoslovanskih oblasti v Trstu.

BORBA ZA OHRANITEV INDUSTRIJE

VI. plenum Enotnih sindikatov - Splošna stavka v znak solidarnosti z delavci konopljarne

Vseh preteklih štirinajst dni je po- tečilo v odločni borbi tržaškega de- lavstva za resnično zaporo odpustov z dela.

Ko je okupacijska oblast potrdila razsodbo arbitražnega razsodišča o odpustu delavcev iz konopljarne, so Enotni sindikati sklicali svoj VI. ple- num. Na tem plenumu, ki je bil 18. februarja, so delegati izglasovali eno- urno splošno protestno stavko, čeprav je Delavska zbornica, ki po svoji sta- rici navadi vedno meče polena pod no- ge Enotnim sindikatom, dan prej skle- nila, da bodo njeni člani stavkali le pol ure samo v industriji.

Naslednji dan 20. februarja pa so Enotni sindikati proglasili splošno stavko od poldne do poldnoči. Stavka je imela popoln uspeh, čeprav so raz- ni člani Delavske zbornice, predvsem uradniki, še enkrat pokazali pomanj- kanje vsake razredne zavesti.

Medtem so 311 zastopniki Enotnih sindikatov v soboto 21. februarja zju- traj na departman za delo okupacij- ske vojaške uprave ter ponovno za- htevali zaporo nad odpusti in popolno ukinitvev razsodbe glede konopljarne. Okupacijska vojaška uprava pa ni da- la nobenega konkretnega odgovora. Nato so enotni sindikati poslali tej

upravi pismo, v katerem so zahtevali ukinitvev odloka št. 109, popolno za- poro odpustov in ponovno zaposlitev delavcev. Na podlagi tega pisma je vo- jaška uprava preteklo sredo povabila zastopnike Enotnih sindikatov in De- lavske zbornice na departman za delo. Pogajanja so se vlekla več ur, končno je vojaška uprava zahtev sindikatov odbila. Predstavniki Enotnih sindika- tov so zato izjavili, da ne bodo odne- hall od borbe, dokler ne bo delavstvo doseglo uresničenja svojih upravičenih zahtev.

Pogajanja so se nato nadaljevala v četrtek 26. februarja. Enotni sindika- ti so vztrajali pri svojih zahtevah, predstavniki departmana za delo pa so ponovili svoj predlog, ki je že bil izšel v obliki ukaza one dni.

Po tem predlogu naj bi izplačali vsem odpuščenim delavcem v prihod- njih treh mesecih trikrat po dve tret- jini mesečne plače, poleg tega je de- partman za delo predlagal naj bi sindikalni organizaciji ustanovili od- bor, ki bi sodeloval z departmani, da bi skupno izdelali načrt za prihodnjih šest mesecev. Enotni sindikati seveda tega predloga niso sprejeli, ker ne pomeni nič drugega kot slepomljenje in zavlačevanje.

VU hoče razkropiti delavstvo

Enotni sindikati odločno zahtevajo popolno zaporo odpustov z dela, do- kler se dokončno ne reši vprašanje zaposlitve brezposelnih. Zapora naj bi se preklicala šele tedaj, ko bi bilo zagotovljeno industrijsko delo in bi se ustvarili v njej taki pogoji, da ne bi več pretila nevarnost odpustov. Pod- jetja naj bi smela odpuščati delavce le s pogojem, da se ti delavci zaposle- v podobni ali enaki industriji, to pa zato, da se industrija ne uniči. Jasno je, da okupacijska vojaška uprava noče sprejeti takih zahtev, ker je njen cilj uničenje tržaške industrije in po- tem tudi uraynava in usmerja vso svojo gospodarsko politiko. Zato so Enotni sindikati tudi zahtevali, da se ne smejo odpuščeni delavci zaposliti pri sezonskih delih, kakor je n. pr. izsuševanje zemljišča »Pri orehu« v Miljah in razna druga podobna dela.

Vojaški uravni namreč ni težko žrtvovati nekaj sto milijonov za raz- na začasna dela, le da bi uničila trža- ško industrijo, kar seveda spada v Marshalov plan. Tržaško delavstvo pa ne bo šlo na limanice tej politiki.

Vojaška uprava ne sme nadalje uni- čevati naše industrije. Nasprotno, nje- na dolžnost je, da jo podpre in pospe- šuje. V ta namen mora poskrbeti, da se navežejo stiki z zaledjem. Ravno sedaj se ji nudi ta prilika, ko so v teku pogajanja z jugoslovansko gospo- darsko delegacijo. Delavci namreč do- bro vedo, da je Jugoslavija pripravlje- na dati tržaški industriji naročila, po-

drugi strani pa dobavljati potrebne surovine in živila. Toda že nasprotje, ki ga kažejo ob teh pogajanjih vse reakcionarne in šovinistične skupine v Trstu, ki so vedno bile verne slu- žabnice anglo-ameriškega imperia- lizma, nam pove, kako malo volje je, da bi prišlo do sporazuma.

Toda tržaško delovno ljudstvo se ne bo dalo ugnati, to ljudstvo dobro ve, da gre za sam njegov obstoj in da bo

POSVETIMO VSE SILE izvedbi prvomajskega tekmovanja v Istri!

V tržaški Istri, ki je pod upravo jugoslovanske armade, se pripravlja- jo, da bodo na čim bolj svečan na- čina praznovali delavski praznik 1. maj. Vse ustanove ter politične in sindi- kalne organizacije so se vključile v prvomajsko tekmovanje, ki ga je na- povedala Ljudska fronta.

Prvomajsko tekmovanje, ki traja od 1. marca do 1. maja, obsega vsa pod- ročja upravnega in javnega življenja. Tekmovanje na vseh popriščih je priprava za izvedbo gospodarskega plana, ki bo ustvaril najboljše pogo- je za dvig gospodarstva v Istri.

Vse organizacije in široke množice žarskega vprašanja in o zapori od- pustov.

Za rešitev tržaškega gospodar- stva ni druge poti, kakor da se prične konkretno reševati problem Trsta na osnovi zdrave gospodar- ske politike v naši veliki indu- striji.

Politika podgor in deklariranje naše delovne sile pa vodi naše gospodarstvo v popolno propast.

Zaman je torej govoriti o javnih delih neindustrijskega značaja, za- man govoriti o povišku podpore brezposelnim.

Tržaški delavski razred dobro ve, kako se da rešiti gospodarski problem Trsta in kako se lahko preprečijo odpusti z dela.

Bukovc Ivan-Vojnik

tržaška industrija popolnoma propad- la, če se uresniči imperialistični načrti. Zato stoji odločno na braniku svojih interesov, to je tržaške indu- strije. Ta industrija mora živeti, ker le tako bo zagotovljen kruh ne le tr- žaskim delavcem temveč vsem drugim

stojem, ki od te industrije neposred- no ali posredno žive. Delavstvo bo šlo svojo pot, pa naj vojaška uprava spletkari, kakor hoče. Ob odločni vo- lji tržaškega delavstva se bodo vsi načrti okupacijske vojaške uprave raz- bili in klavno propadli.

Delavci v konopljarni stavkajo za vse tržaško delavstvo

V okvir splošne borbe za reši- tev tržaške industrije in prepre- čenje odpustov spada tudi stavka v konopljarni, ki traja že nad ten- den dni.

Konopljarna je najbolj prozoren primer, kam je merila oku- pacijska oblast, ko je izdal ukaz št. 109, in delavci konopljarne so se takoj zavedali svoje važne vlo- ge, saj ni to samo njihova stavka, saj stavkajo za vse tržaško delo- vno ljudstvo, ki mu grozi odpušča- nje z dela. Zato pa je tudi vse tržaško delavstvo globoko občuti- lo pomen te stavke in je z svojimi tovariši v konopljarni popol- noma solidarno.

Zaradi te stavke je bilo na ura- du za delo več pogajanj med za- stopniki delavcev in ravnateljem konopljarne, toda dolejš so bila vsa ta pogajanja spričo trdovrat- nosti ravnatelja, ki ga podpira vo- jaška uprava, brezuspešna.

V soboto popoldne je bila v ul. Conti skupščina stavkajočih delav- cev konopljarne. Na tej skupšči- ni so vsi delavci izrazili odločno voljo, nadaljevati stavko, dokler se ne prekliče odpust 31. delavcev.

Med skupščino je urad za delo poslal svoje zadnje predloge. Po teh predlogih, naj ne bi odpustili vseh 31 delavcev, ampak samo 25,

to je prvi teden deset, drugi teden osem, tretji teden pa sedem. Na- dalje naj bi dali delavcem dve tretjini plače za tri mesece iz do- pošilnega sklada, lastnik konop- ljarnje pa bi dodal še 900 lir na teden za tri mesece. Vse to, samo da bi vrge delavce na cesto.

Kako prazni so izgovori, da ni- ma konopljarna dela, nam potrju- je tudi dejstvo, da je arbitražno- razsodišče sklenilo odpustiti de- lavce na podlagi izjav ravnatelja konopljarne, da bo moral ustaviti sedem strojev, kar je omenjeno tudi v zapisniku. V resnici pa vsi stroji delajo, kar jasno kaže, da hoče ravnateljstvo le še bolj iz- koriščati ostale delavce.

Medtem pa je Zveza enotnih sindikatov za TO izdala na vse tr- žaško delovno ljudstvo poziv k so- lidarnosti z delavci tržaške konop- ljarnje. V pozivu pravi, da borba tovarišev iz konopljarne prizade- va vse delovno ljudstvo, ker načr- ti okupacijske oblasti za razpr- šitev delovne sile groze vsem našim industrijam. V pozivu daje Zveza ES pobudo za splošno na- birano akcijo in vabi vse delovno ljudstvo, da podpre svoje tovariše ter še enkrat pokaže vsemu svetu svojo trdnost, solidarnost in enot- nost.

uprava v Trstu dela vrsto težav za izmenjavo blaga, za izvoz semen in industrijskih proizvodov, za zamenja- vo žvepla za druge istrske proizvode in prideleke.

Iz vseh teh razlogov izhaja nujnost, da se gospodarstvo v Istri planira, da se dvigne in izboljša. Zato je potreben plan.

Tekmovalni polet mladine, delav- stva, kmetov, vse naše intelligence, sodelovanje vseh organizacij in med- sebojno tekmovanje bodo nedvomno rodili lepe uspehe.

Učvrstili bomo naše gospodarstvo, dvignili naše kmetijstvo, našo proiz- vodnjo tako da bo v kratkem času do- sežen viden uspeh. Obenem bodo raz- krinkani vsi izkoriščevalci in speku- lanti, ki bodo ob teh dejstvih razu- meli, da jim je odklenalo, da je ljud- ska oblast vsak dan golj čvrsta in trd- na.

Delo se je že pričelo. S prvimi mar- cem se je začela izvajati diferenca- cija živilskih nakaznic. Člor ima do- voj doma, ne dobi iskarnice; bogatin, ki ima možnost, si lahko nabavi bla- go na prosti prodaji po višji cen- Delavec in potreben kmet pa bosta dobila mnogo večje obroke na nakaz- nice.

Sindikalne potružnice imajo dolž- nost, da tolažijo in popularizirajo prvomajsko tekmovanje, da pritegne- jo k sodelovanju vse, da bomo pre- korčili tekmovni načrt.

Delo predvsem domačim delavcem!

Na Tržaškem ozemlju sta no odpuščajo delavce, češ da ni dela. Tako so pred kratkim odpuščali tudi pet de avcev in mizarke delavnice Pecar, pri čemer se niso niti ozirali na zloglasni ukaz št. 109.

Po drugi strani pa je bilo mnogo primerov, ko so razna mizarstva dela za opremo novih hiš naročevali podjetjem, ki imajo svoj sedež izven Tržaškega ozemlja. Vse to se je dogajalo, ker so bile dolžne glede teh del zelo nejasne. Strokovna zveza delavcev lesne industrije ES je zaradi tega protestirala pri okupacijski vojaški upravi, ki pa ji je odgovorila, da se je vse to dogajalo o pred 15. septembrom 1947, kar naj bi pomenilo, da je sedaj ta zloraba prenehala. To pa ni tako. 12. februarja je bila licitacija za razna mizarstva dela v osnovni šoli v Dolini, pri čemer so ta dela dodelili nekemu podjetju izven Tržaškega ozemlja. Enotni sindikati so o tem opozorili departman za javna dela in zahtevali, da se vsa podjetja, ki imajo svoje sedeže izven Tržaškega ozemlja, ertejo iz tujkega seznama podjetij.

Ustanovna skupščina Zveze državnih nameščenecv ES

Preradajo nedeljo je bila ustanovna skupščina strokovne zveze državnih nameščenecv ES na Tržaškem ozemlju. Sindikalno-politično poročilo je podal dr. Karl Zbogar-Brucci, ki je podrobno orisal važna vprašanja državnih nameščenecv. Iz živahne diskusije je bilo poleg ostalega razvidno, kakšna velika razlika je v ravnanju z nameščenici obeh con Tržaškega ozemlja. Medtem ko nameščenici na jugoslovanskem področju uživajo vse pravice, se morajo nameščenici pod angli-ameriško upravo še vedno odločno boriti za svoje zahteve. Vsi navzoči so izrazili svoje prepričanje, da bo nova strokovna zveza odločno nastopila v obrambo svojih članov pred izkoriščanjem.

Delavska zbornica rovari dalje

Delavska zbornica je zopet prebrala pariški sporazum iz leta 1946, po katerem naj bi se obe sindikalni organizaciji v Trstu spojili in postali neposredno včlanjeni v svetovni sindikalni zvezi. Sedaj je Delavska zbornica iztuhla, da ta sporazum ne velja, ker ni guvernerja in zahtevala, da bi se

nadalje ostan včlanjena v italijanski splošni zvezi dela. Ta njena zahteva je popolnoma potrjena, saj po 15. septembru 1947. sploh ne more biti več včlanjena v italijanski splošni zvezi dela prav zaradi sporazumov, ki jih je v Parizu sklenila.

Izvršni odbor italijanske splošne zveze dela je seveda zahteve Delavske zbornice kratkoma odbil in sprejel resolucijo, ki priznava obstoj dveh sindikalnih organizacij v Trstu in, katere namen je, napoliti tržaške delavce k ureditvi sindikalne enotnosti. To so pač dejstva, ki jih ne bo mogla prikriti niti Delavska zbornica niti njeni demokrščanski prijatelji v italijanski splošni zvezi dela.

Iz vsega tega pa se jasno vidi, zakaj je sploh bila ustanovljena Delavska zbornica in da je edini cilj njenega obstoja povzročiti med delavstvom razkol in zmedo.

Skupščina pekovskih delavcev

24. januarja so imeli pekovski delavci skupščino, na kateri so razpravljali o novi mezdni in normativni pogodbi, ki so jo predložili Zvezi pekov.

V novi pogodbi zahtevajo 56% povška osnovne mezde za vse pekovske delavce ter enake draginjske doklade, kot jih zahtevajo industrijski delavci. Poleg tega zahtevajo da se jim vsaki dve leti, in to osemkrat zapovrstjo zvišajo mezde za 5% v skladu z leti, da a zahtevajo tudi, da se jim plača nadproizvodnja s 36 odstotnim povškom.

Kar se tiče plačanega letnega dopusta, zahtevajo delavci, da se podajša v skladu z leti dva božična

DVE UDARNICI PRI DELU V TOVARNI USNJA NA VRHNIKI

Občinski nameščenici zahtevajo povišanje draginjske doklade

Tukajšnji italijanski krogi se vedno sklicujejo na povezanost Trsta z Italijo, kadar jim gre to v račun. Vse drugače pa je, če gre za kako izplačilo delavcem in uradnikom. Tako je Italijanska vlada že 27. novembra pr. l. povišala nameščenecem draginjsko doklado, tržaški nameščenici pa že tri mesece zamažajo ta povišek. Kadar zaradi tega protestirajo, jim pravijo, da stvar še ni rešena. Pač namerno birokratsko zavlačevanje.

Draginjska doklada za vrtnarje

Pri Zvezi malih poljedelcev je bil sklenjen sporazum za draginjsko doklado vrtnarjev za februar in marec 1948. Doklada ostan nespremenjena, to je 440 lir na dan.

na nagrada pa mora biti enaka tucenesejemu celotnemu zaslužku. Delavci so razpravljali tudi o plačilnih pogojih v primeru bolezni, nedeže na delu, o oblekah, odpravnih itd. ter ustanovitvi posebnega vrtnega reda za zaposlitev brezposelnih, čim bi se kje pojavila pomanjkanje delovne sile.

Odkodnina za orodje

Pristojna komisija je odredila, da mora od 24. februarja t. l. dalje vodstvo «Cantieri Apollonio» v Piranu povrniti stroške za popravila delavcem, ki delajo s svojim orodjem, neuporabno orodje pa se bo moralo zamenjati z novim.

Izplačevanje se bo vršilo po kategorijah, v sorazmerju z količino lastnega orodja, ki ga delavec uporablja. Prva kategorija bo dobila 5000, druga 3500, tretja na 2500 lir.

Prvomajsko tekmovanje ES v Istri

Sindikalna organizacija v Tržaški Istri se hoče pripraviti na veliki praznik de ovnega ljudstva z dvomesečnim tekmovanjem med posebnimi podružnicami. Podružnice bodo izboljšale svojo administracijo, pridobile bodo še nove članke in skrbele za širjenje sindikalnega tiska. Pri tem naj sodelujejo vsi člani ES, da bodo doseženi resni uspehi. Posebno za naš tisk moramo razviti močno propagando, tako da bo vsak delavec in kmet naročen na svoj sindikalni list. Saj se mora vsak zavedati, da je tisk najboljšo orožje de ovnega ljudstva, po čem tega pa najde vsak v časopisu mnogo koristnega, posebno naši kmetje.

Enotni sindikati so si prevzeli tudi nalogo, da skrbijo za utrditev in razvoj gospodarstva in kmetijstva, da dvignejo in izboljšajo produkcijo.

Zaradi tega bodo ojačili sindikalno delovanje po vaseh, da utrdijo agrarno reformo in odstranijo vse neodstatke in pomanjkljivosti. Podružnice ES bodo tudi preprečevalno vplivale po vaseh, da bodo kmetje posvečali večjo skrb sadjarstvu in sadnemu drevju, ter da bodo dali cepitve prašiče in druge domači živali.

ES bodo skrbeli, da bodo kmetje dobili pravočasno in v dovoljni količini vsa potrebna gnojila.

V Kopru pa bodo v kratkem pripravili traktorško postajo ter okrepili kmečke posojilnice in hranilnice. Načrt tekmovanja je lep. Uspeh je odvisen od vseh delavcev in kmetov, ki bodo sami v na krajšem času čutili dobre posledice.

Odbor ES v Piranu že tekmuje

Rajonski odbor ES v Piranu je že izdelal podroben načrt za prvomajsko tekmovanje, ki je zelo podroben in precej obširen.

Tekmovanje obsega izboljšanje notranje administracije, kulturno delo, prostovoljno delo, razvoj delavskih združenj, intenzivno obdelovanje zemlje, izboljšanje higijene po vaseh, izvajanje planskega gospodarstva ter razširjanje sindikalnega tiska.

Tudi v Novem gradu so že izdelali podroben načrt za prvomajsko tekmovanje in pristopili že k delu. Najboljše podružnice bodo bile javno pohvale.

Prvomajski književni natečaj

Istrski okrožni ljudski odbor — oddelek za prosveto razpisuje prvomajski natečaj za odrska dela ali prizore.

1. Pri izbiri motivov naj se skušajo pisci čimbolj približati sodobni problematiki življenja ljudstva TO-ja, njegovemu stremljenju k napredku in miru, njegovi borbi proti silam, ki ga pri tem ovirajo, proti podpihovalem sovražstva, neticem nove vojne in špekulantom vseh vrst.

2. V orilki je treba upoštevati potrebe in zmogljivosti diletantskih odrov v naših mestih in vaseh. Zato so najbolj primerni krajši prizori in epodejanke. Delo je lahko pisano v vezani in nevezani besedi in lahko vsebuje tudi glasbene ter balečne vločke.

3. Natečaja se lahko udeležijo pisci (pisatelji), ki prebivajo na TO-ju, kakor tudi izven njegovih meja.

Rokopis naj bo označen s psevdonimom, ali drugim znakom, pod katerim naj bo v zaprtim ovoju priloženo ime in točen naslov pisca. V natečaju bodo upoštevana dela, ki bodo prišla najkasneje do 1. maja t. l. na naslov: Istrski okrožni ljudski odbor — oddelek za prosveto pod oznako «Prvomajski natečaj».

Dela bo ocenila in določila nagrade posebna komisija imenovana od IOLO — oddelka za prosveto.

4. Tri najboljša dela bodo nagrajena. Prva nagrada znaša 30.000 lir, druga 20.000 lir in tretja 10.000 lir.

Honorar za odkup del ni vstet v nagrado.

Dela, ki ne bodo ne nagrajena ne odkupljena, bodo vrnjena.

Vsem sindikalnim podružnicam v Istri!

V prvomajskem tekmovanem narču je tudi širjenje sindikalnega tiska. Vsak član sindikatov naj postane naročnik svojega lista.

Vsak kmet naj čita naš list, ker ima posebno strokovno kmetijsko prilogo, edino te vrste na Tržaškem ozemlju.

Katera sindikalna podružnica bo dosegla do 1. maja največji odstotek naročnikov?

Kdo bo nabral največ naročnikov? Tekmujte!

Obvestilo

Naš list bo v bodoče objavljati strokovne članke o gospodarstvu, kmetijstvu in združništvu v okviru tekmovalnega načrta in gospodarstvenega plana v Istri. Obenem bomo na posebni strani poročali o poteku tekmovanja v vseh panogah po raznih ustaveh, tovarnah in vaseh.

Svetovne sindikalne zveze ne bodo razbili

Govor Louisa Saillant na VI. plenumu centralnega odbora ESJ

Zaradi važne vsebine prinaamo daljši izvleček govora, ki ga je imel Louis Saillant tajnik Svetovne sindikalne zveze, na VI. plenumu centralnega odbora Enotnih sindikatov Jugoslavije v Zagrebu.

Sedaj smo v zgodovinskem razdobju mednarodnega sindikalnega gibanja, ki zahteva od nas, da še bolj utrdimo in poglabimo medsebojno tovarištvost, medsebojno bratstvo. Če ne bi bila naša Svetovna sindikalna zveza, kakršno smo želeli od vsega začetka, to je delovno predstavništvo, ki bo zbralo vse sile za vodstvo de avskega razreda v njegovem boju za pravice, ali mislite, da bi se mednarodna reakcija tako zarotila zoper nas, da bi bili njeni napadi tako pogosti?

Prav zato, ker je Svetovna sindikalna zveza na pravilni in dobri poti, ker je vsak dan močnejša v odločilni obrambi osnovnih pravic delavcev po vsem svetu, se mednarodna reakcija vsak dan vedno bolj zaletava vanjo in ji poskuša onemogočiti njeno delo. V takem položaju mora Svetovna sindikalna zveza računati na pomoč

sindikalnih central, ki so v njej včlanjene. Zelo dobro mi je znano, da lahko Svetovna sindikalna zveza računata na popolno podporo centralnega odbora ESJ. Zato se v razgovoru z vami ne bom posluževal diplomatskega jezika, govoril bom, kakor tovariš tovarišu.

Svetovna sindikalna zveza je se daj ogrožena celo iz njenih samih vrst. V vseh težkih trenutkih in najbolj kočljivih položajih nam daje zgodovina, kakor smo bili vedno priče, toliko primerov, da so se dosledno branile svoje stališče, in skupine ljudi, ki v takih trenutkih rušijo enotnost in disciplino. V trenutku sedanje krize je prodrla v glave naših nasprotnikov hudobna misel, da je treba razbiti enotnost Svetovne sindikalne zveze. Če pa bo glas delavcev vsega sveta zarotil povzdignjen, ne bodo uspeli nikakršni da bi onemogočili delo Zveze. Da se bo naše sindikalno gibanje lahko obrnilo, okrepilo in razbilo vse poskušaje napadov na enotnost delavskega gibanja na svetu, moremo predvsem stalno utrjevati notranjo demokracijo. Svetovna sindikalna zve-

za ne sme biti birokratski organ. Biti mora močno in enotno gibanje. Kaj je sveto na sindikalna zveza? To ste vi in tisti, ki jih zastopate. SSZ so dejansko milijoni delavcev, moških in žensk po vsem svetu, ki so zbrani okrog svojih delovnih mest in organizirani v sindikatih. Ti milijoni delavcev in delavk na svetu morajo biti močni, da bi pravilno reagirali na vse dogodke. Morajo biti tudi redno in točno obveščeni o vseh dogodkih, tako v svoji državi kakor tudi po svetu. Samo tedaj bo Zveza za res sposobna izpolniti svoje veliko zgodovinsko vlogo. Ne smemo se ustaviti na pol poti stalno moramo iti naprej in vedno naprej. Iz preteklosti se moramo le učiti, da ne bomo ponavljali napak, in preteklost nas uči, da se delavski razred kake države, ki dovoli da pride v njegovih vrstah do razdrobenosti, približuje porazu. Zato je enotnost de avskega razreda vedno geslo.

Znano vam je, da je bil v Franciji pred dvema mesecema podvzet poskus, da bi razbili sindikalno gibanje in to v trenutku, ko se milijoni delavcev s stavko borili za osnovne življenjske pravice, za svoj lastni obstanek. Delovno ljudstvo Francije je bilo tedaj globoko ganjeno nad krasno politično solidarnostjo, ki jo je centralni odbor ESJ napravil ob tej priložnosti. Kako naj se vam zavedam zanj? Lahko samo rečem, da

služi časti delavskega razreda in vsega de ovnega ljudstva Jugoslavije, da je primer mednarodne solidarnosti delavskega razreda vsega sveta.

Nato je govoril Saillant o sindikalnih voivah in o tem, kako je francoska vlada poslala policijo in vojaštvo proti stavkajočim rudarjem, ki so se borili za osnovne pravice. Toda kljub temu se Generalna konfederacija de la Francije stalno utrjuje in pridobiva nove sile. Omenil je tudi, kako je zapustil Svetovno sindikalno zvezo eden izmed podpredsednikov, čigar korak se ne more drugače označiti kot izdajstvo.

Saillant je nadaljeval: V kratkem bo zasedanje izvršilnega odbora SSZ. Zato moramo podvzeti odločne ukrepe, da bo Zveza hodila še naprej po poti, na katero je krenila. Na svetu so sindikalna gibanja, ki zelo napredujejo in to zlasti v državah ljudske demokracije v vzhodni Evropi. Tudi v drugih državah se utrjuje in krepe sindikalna gibanja. Tako v Italiji Generalna konfederacija dela na način, ki ga doslej tam ni bilo opaziti. So pa druge države, v katerih ni videti v sindikalnem gibanju takega razvoja, kot n. pr. Holandija, Belgija in Luksemburg. Prav ta gibanja so pobudniki neke mednarodne sindikalne konference izven okvira Svetovne sindikalne zveze. Napredne sindikalne organizacije se očitno ne bodo udele-

žile take mednarodne konference, ki bi bila izven Svetovne sindikalne zveze. Pravijo nam, da bo ta konferenca, določena za 8. marec v Londonu, samo konferenca sindikalnih organizacij zapadno-evropskih držav, toda največji sindikalni organizaciji tako imenovane zapadne Evrope sta Generalna konfederacija dela Francija in Generalna konfederacija dela Italije. Tu pred centralnim odborom ESJ lahko pa dam uradno izjavo, ki je nisem mogel dati pred tremi dnevi.

Prav pred dvema dnevoma sem se razgovarjal s tovarišem Franconom, generalnim sekretarjem Generalne konfederacije dela Francije, in s tov. Di Vittorjem, zastopnikom Generalne konfederacije dela Italije. Na podlagi teh razgovorov vam lahko izjavim v imenu SSZ, da ti dve organizaciji ne bosta sodelovali na konferenci v zvezi z vprašanjem pomoči na podlagi Marshallovega načrta. Ne bosta sodelovali na konferenci, ki hoče razbiti Svetovno sindikalno zvezo. Marshall bo moral računati na podporo luksemburških sindikatov, ki štejejo 10.000 članov. Morajo bo na podlagi tega lahko dejali, da uživa njegov načrt podporo evropskih narodov.

Louis Saillant je končal svoj govor z željami za najboljšo delo plenuma in da bi služil utrditvi in okrepitvi ESJ, hkrati pa bil tudi močan prispevek k utrditvi Svetovne sindikalne zveze.

Srednja tehnična šola v Kopru kovačnica novih strokovnih kadrov

Med našo mladino je zanimanje za tehniko vedno večje. To pospešuje zlasti nove življenjske zahteve ter potreba in težnja k napredku v sedanji dobi, ki je doba tehnike.

Kako je bilo pred leti

Zivljenje je danes drugačno kot je bilo še pred dobrimi desetimi leti, posebno pri Slovencih. Kakor na mnogih drugih popriških javnega življenja, so nam naši sovražniki ovirali pot napredka tudi v šolstvu. Nadarjeni slovenski fantje so postali kvečemu la učielji, župniki ali odvetniki. To je postajalo prj nas že tradicija. Tovarar so imeli v rokah tujci. Slovence so uporabljali le kot izkoriščano delovno silo, kot težake in delavce, ki so se morali naučiti tujčev jezik, da so imeli zagotovljen zaslužek.

Tako so ekonomsko in narodnostno zatirali naš narod. Obenem pa so u zatirali vtis, da Slovenci nismo sploh sposobni za tehniko. Seveda je pri vsem tem trpelo naše gospodarstvo in napredek v tem pogledu.

Imeli smo mnogo župnikov, imamo mnogo cerkva, duhovno ali versko življenje je cvetelo. Imeli smo tudi mnogo advokatov. Več jih je bilo, še več je bilo tožb in preprirov po vaseh. Naragrafi so peli, kmet pa je plačeval.

Dober korak naprej

Sedaj je drugače. Tudi v tem pogledu smo storili dober korak naprej. V enem delu Tržaškega ozemlja, ki je pod jugoslovansko upravo, je bila že leta 1946. ustanovljena prva slovenska tehnična šola v Kopru. S tem je dana tudi našim fantom možnost, da se učijo v svojem jeziku za svoj poklic.

Zunanost Šole je sicer še skromna šola sama privlači vedno večje številno dijaške mladine. Sedaj obiskuje šolo 67 učencev; nekateri so prišli celo iz Trsta, ker tam ni take šole. V tehnično šolo sprejmejo dijake, ki so dovršili nižjo gimnazijo in napravijo splošno izpit.

Med knjigami in stroji

Šola ima tri odseke: strojni, elektrotehnični in arhitektonsko-gradbeni.

Po petih letih pouka in praktičnega dela postane učenec strojnega odseka tehnični vodja v industrijskih obratih, tehnik v ladjedelnicah, v tovarnah, sploh v vseh panogah težke in lahke industrije. Učenec elektrotehničnega odseka postane elektrotehnik, vodja pri električnih centralah in napeljavah, pri elektroželznicah, napravah itd. V gradbeni stroki pa se pripravljajo bodoči gradbeni tehniki, vodje gradbenih podjetij itd. Kdor želi, pa se lahko vrže na univerzo in postane inženir odgovarjajoče stroke.

Prva tri leta je pouk za vse odseke enak, skupen, v zadnjih dveh letih pa se vrši specializacija posameznih strok. Tedensko imajo do 50 ur pouka in vaj. Dopoldne so v učilnicah, pri knjigah in računih, popoldne pa zabrijo stroji v ključavničarski, strojni, kovaški, mizarški in elektro-

tehniški delavnici. Šola je dobro opremljena s stroji, in razne stružnice, raskalne in vrtnalne stroje, električne peči ter druge precizne instrumente in merila.

Izdajajo tudi svoj list

Največje zanimanje vzbuja elektrotehnika in radiotehnika. Dijaki so marljivi in disciplinirani, dobro se učijo, predvsem pa ne zanemarjajo še drugega dela.

Ko stopiš v šolo, takoj opaziš vzoren red in snago. Stenčas je vedno poln članov. Dijaki izdajajo tudi svoj list «Tehnika», ki ga razmnožujejo na ciklostil. Včasih grede na učne ekskurzije po tovarnah, najrajši pa so pri strojih. Opaža se vedno večje zanimanje za to šolo med dijaško mladino, število učencev bo še zelo naraslo.

Naša mladina ima sedaj možnost, da se uči v svojem jeziku, naši delavci po tovarnah in raznih ustanovah pa bodo odsej imeli opravka s svojimi ljudmi.

Poleg vsega tega pa bodo naši dijaki prenesli v naše vase zanimanje za tehniko in znatno prispevali, da bodo razmere v našem podeželju tudi v tem pogledu zboljšale.

Zivahno prosvetno delo

v krožku „Tomažič“

Nedvomno je prosvetno življenje pri «Modianu», v kulturnem krožku «Pina Tomažiča» bolj razvito, kakor v marsikaterem krožku ali tovarni.

Kulturni krožek je bil ustanovljen že maja meseca 1945, torej je ta najstarejši kulturni krožek v Trstu.

Prosvetno življenje se lahko razvija, ker imajo delavci na razpolago lepe prostore. Lastnik tovarne še ne dela velikih ovir, ker ne more dobiti za to nobenega opravičila. Dobro se zaveda, da so mu delavci ohranili tovarno in prostore. Spričo živahnega kulturnega življenja, pa ne more delati svojim delavcem očitne krivice.

Po vseh odsekih je kulturno udejstvovanje zelo živahno. V lepi knjižnici je nad 2000 izvodov, delavci in de-

lavke prav radi čitajo na domu ali pa v čitalnici, ki je res udobna in privlačna. Dramatski odsek je tudi razvit; imajo dva pevstva zborov, moškega in ženskega.

OTROCI ZBIJAJO ZOGO

Poleg tega pa je še športni odsek, ki goji razne panoge fizikulture, nogomet, lahko atletiko, namizni tenis, smučanje itd. Moštvo «Tomažičevega krožka» je sploh povsod dobro znano in nevaren tekmeč pri vseh tekmah.

Popoldne kar oživi v krožku. Na igrišču mali dečki in deklice zbijajo zogo, tam se vadijo dekleta za prvomajski nastop. V baru sedita delavki in se živahno razgovarjata, zraven je prileten delavec, ves utopljen v svoj časopis. Zgoraj se slišijo zveneči glasovi mladih grl, pionirji se pripravljajo za kulturno prireditev. Vse je tako prijetno, domače. Zvečer pa je cel živčav. Pogostokrat imajo predavanja in prireditve v lepi, svetli dvorani. Zelo radi prihajajo v ta krožek tudi člani drugih krožkov, kjer se skupno omenijo in razvedrijo.

V pisarni krožka mi tajnik daje nekaj podatkov. Na steni visi velika

Pripravljajmo se za 1. maj!

ISTRSKI MLADINCI ŽE VADJO ZA 1. MAJ

Letošnje vaje za prvomajski nastop so zelo lepe, toda zahtevajo mnogo vaj. Posebno ženske vaje in one za odrasle pionirje so zelo lepe, in jim je treba posvečati več pažnje, ker so tudi težje. Po vseh vaseh in ustanovah naj takoj začnejo z vajami, če niso še začeli. Ne smemo čakati zadnje dni. Do 1. maja imamo še komaj dva meseca. Če hočemo, da bo prvomajski nastop zares uspel, ne smemo več izgubljati nobene ure. V zadnjih dneh, ko bo vse polno dela in priprav, ne bomo mogli nadomestiti, kar bomo sedaj zanemarili.

Morda je nekatere prevaral sneg in mraz in misli, da se bližemo božiču, toda maj se bliža z naglimi koraki. Pripravimo se, da bomo povsod pokazali, kaj znamemo. Ne sme biti ovir!

Kakor smo slišali, se bo vnelo živahno tekmovanje med posamez-

nimi vasei in ustanovami, med tovarnami in krožki, med mestom in deželo.

Pred dobrim tednom se je zaključil v Kopru prvi tečaj vadiateljev za fizikulture vaje za 1. maj. Tečaja se je udeležilo nad 60 mladincev in mladink vseh vasi in mestec istrskega okrožja. Sedaj se vadilo po terenu. Prve dni marca pa bo že drugi tečaj za vadiatelje. Tega naj se udeležijo posebno oni iz istrskega okrožja, ki so poučevali že lani, ali so nastopili v Beogradu.

Tudi po tržaških krožkih se že pripravljajo za prvomajski nastop. Na tečaju v Domu pristaniških delavcev so se pripravili vadiatelji, ki že marljivo učijo mestno mladino.

Kako se pripravljajo v Nabrežini, na Krasu in tržaški okolici ter o tekmovanju med posameznimi skupinami in društvi bomo v našem listu stalno poročali.

Strokovna predavanja Enotnih sindikatov

Na pobudo tajništva Zveze kmetov ter prosvetnega odseka pri glavem odboru ES imajo naši kmebijski strokovnjaki po vaseh tržaške okolice strokovna predavanja.

Taka predavanja so že bila v Ricmanjih, v Boljuncu, v Trebčah, Podričah, Bazovici, Saležu in Prečniku.

Predavanja so zelo zanimiva in poučna, zato jih naši kmetje prav radi poslušajo. Po predavanju pa se vedno razvije živahen razgovor. Kmetje povedo svoje misli, opazke, predloge, ali pa vprašajo potrebna pojasnila. Vprašanja umnega gospodarstva, sadjarstva, živinoreje itd. zanimajo vsakogar.

Taka predavanja se bodo vršila še v naprej in po ostalih vaseh,

slika Pina Tomažiča. Kdo ga ne pozna? Tu blizu je bival, mnogi so ga osebno poznali, zato so dali svojemu krožku njegovo ime, ki jim je v zgled in spodbudo.

kjer niso bila. Verjetno pa bodo naši strokovnjaki, agronomi ali dobri sadjarji, tudi praktično pokazali našim kmetom, kako se cepi sadno drevje, kako se očisti škropi itd. Prosvetni odsek in tajništvo zveze se za to zelo zanimajo, ker hočejo nuditi našemu kmetu vsestransko pomoč in izboljšati tudi njegovo strokovno znanje. Tako bodo stvarno prispevali k dvigamju našega gospodarstva in kmetijstva.

Krojni tečaji

Krojni tečaji vzbujajo vedno večje zanimanje, ker so vidni uspehi prvih tečajev, ki so se pred kratkim zaključili.

Sedaj sta bila odprta krojna tečaja v zgornjih Barkovijah in na Proseku. Veliko zanimanje vladat tudi v Ricmanjih in bo verjetno v kratkem odprt tudi tam.

Dekleta in žene imajo možnost, da si brezplačno pridobijo potrebne znanja, ki jim v vsakdanjem življenju zelo koristijo.

Revolucionarno leto 1848

Revolucionarno leto 1848 je razburkalo vso Evropo. Odpor se ni izrazil povsod enako in tudi ni imel istih ciljev, kajti niso bili dani povsod enaki gospodarski socialni pogoji. Medtem ko je v deželah vzhodne Evrope vladal še polfevdalni sistem, ki je imel v habsburški monarhiji najzvestejšega čuvarja fevdalnih tradicij, je naredila zapadna Evropa že korak naprej. Nagel porast industrije, ki je stonela na ogromnem napredku tehnike, je okrepil meščansko kapitalistični razred. Vzporedno s tem pa se je nujno razvil tudi industrijski proletarijat.

Ko je nastopila težka gospodarska kriza kot nezogibna posledica porajajočih se nasprotij kapitalistične družbe, je vso njeno težo najbolj občutil ravno ta izkoriščani razred in je stopil v borbo za izboljšanje življenjskih pogojev. Toda to pot že jasni cilji, saj je leto 1848 tudi leto «komunističnega manifesta», kjer je bila točno podana perspektiva in vloga proletariata v družbenem razvoju.

Zato imajo revolucionarna gibanja te dobe v zapadni Evropi, kakor Februarska revolucija v Parizu, upori

v Belgiji in zapadni Nemčiji, posebno pa še v Angliji, kjer je bil proletarijat številno najmočnejši, izraziti značaj revolucionarnega gibanja, ki teži k spremembi družbenega sistema.

V Nemčiji razen v Porurju industrija še ni bila razvita. Razcepljena je bila na 35 držav s 35 fevdalnih monarhi. Oblast pa je bila v rokah zemljiških gospodarov — junckerjev, kateri so neusmiljeno odirali in žulili kmeta. Zato pa je upor našel maha najbolj ravno med kmečkim slojem.

Podobne razmere so vladale v Italiji, kjer je bilo osnovno vprašanje prav tako kakor v Nemčiji, zedinjenje dežele. V severni Italiji so gospodarili Avstrijci, ki so nasitno pomenčevali prebivalstvo. Meternich je govoril, da morajo prebivalci Lombardije in Benečije pozabiti, da so Italijani. V neodvisnem Piemontu pa so vladale še popolnoma fevdalne razmere. Vse to je izzvalo odpor, katerega pa je Mazzini usmerjal v meščansko revolucijo in se nastanjal na svobodni zemljiško gospodarstvo.

Končen poraz garibaldincem in

revoluciji v Italiji je zadala intervencija katoliških držav, ki so poslale svoje vojske in začasno udušile revolucionarni pokret.

Istočasno pa je vrel v samem gnezdu reakcionarne teme, na Dunaju, nadalje v Budimpešti, v Pragi, povsod se je pojavil upor proti nacionalnemu in socialnemu zatiranju.

Ta revolucionarni duh vse Evrope je zajel tudi Slovence. Od leta 1814, to je od Dunajskega kongresa, ki je dokončno likvidiral z Napoleonom in uvedel v Evropo «sred» ter mu postavil za varuha «Sveto zvezov», so Slovenci živeli v najtežjih nacionalnih in socialnih pogojih.

Avstrijski minister Meternich je uvedel policijski režim po vsej obširni avstrijski državi.

Prepovedana so bila vsa kulturna in prosvetna društva. Najstrožja cenzura je bedela nad vsako tiskano in pisano besedo, saj so morali dati v cenzuro celo nagrobne govore. Uradni jezik povsod samo nemški. V zamotani državni upravi se je razpasla strahovita birokracija.

Kmet, naš najštevilnejši stan, je živel v najtežjih pogojih. Ni bil še rešen vseh dajatev svoji zemljiški gospodari to je nemškemu knezom in grofom, kateri so imeli v svojih ro-

kah večji del zemlje. Tlačile so jih visoke odkupnine, dolгови, neusmiljeno izterjavani davki itd.

Industrijskega proletariata v Sloveniji ni bilo, saj razen nekaj železarn, predilnic in sladkorne čistilnice ni bilo nikake industrije. To je pa bilo tudi odločilno za potek revolucionarnega gibanja pri nas.

Ves odpor kmetov se je usmeril proti gradovom, proti plemstvu, v katerem so videli neposrednega povzročitelja svoje bede. Napadali so tu in tam gradove in poedine državne funkcije, toda vse nesmotno, nepovezano in brez pravega cilja. Tu se je pokazalo pomanjkanje proletariata, ki bi dal temu revolucionarnemu gibanju smer in cilj.

Slovensko napredno meščanstvo ni stremilo k spremembi obstoječega reda, ampak se je omejilo na zahtevo po «Zedinjeni Sloveniji», ki je bila do tedaj razdeljena na štiri dežele, kar bi omogočilo vsaj skupen nastop.

Ta težnja je živela tudi pri drugih južnoslovanskih narodih. «Ilirci» so iz Zagreba širili idejo o enotnosti jugoslovanskih narodov. V širšem okviru pa je ta ideja dobila izraz v ideji o panslavizmu, ki je dala pobudo za vseslovanski kongres v Pragi. Ta kongres je pomenil ne samo začetek kulturnih vezi, ampak tudi

političnih stikov in skupnega nastopa slovanskih narodov avstrijske države.

Ta doba je vnesla v meščanstvo, ki se je stajalo v nemških vodah, narodno prebujenje. Začeli so se ustanavljati kulturni krožki, takozvane čitalnice. Te čitalnice so postale središče slovenskega kulturnega in političnega življenja in so odigrale ob svojem času pomembno vlogo.

V to revolucionarno leto pada tudi ustanovitev «Slavjanske čitalnice» v Trstu, ki je pomenila primorskim Slovincem v tedanji dobi kulturno in politično središče.

V celoti revolucija leta 1848 slovenskemu narodu ni prinesla mnogo sprememb. Kmeti so ostali na svoji položaj sicer nekoliko zboljšali, utrdila se je lastninska pravica do zemlje, nekoliko so se zmanjšale dajatve, toda trajnega uspeha ni bilo.

Vendar težnje po boljšem življenju niso zamrle.

Borbeni duh je proniknil v našo kulturo in postal nje bistvo. Rasel je od pokolenja do pokolenja in dosegel svoj višek v naši narodno-osvobodilni borbi, ko je narod končno zmagal in vzel usodo v svoje roke.

Naše žene zborujejo Pojdite loviti lisice na Škotsko!

Skoda na poljih, davki, pomanjkanje čuvajev: vse to tare našega kmeta

Zadnjih smo pisali o načrtnem uničevanju našega kmetijstva, katero se izraža zlasti v ogromnem povišanju najemnin. Toda k uničevanju našega kmetijskega gospodarstva prispevajo tudi v veliki meri visoki davki. Sicer ni navijanje davkov omejeno samo na kmetijstvo, ker so v zadnjem času začeli nalagati večja bremena tudi malim trgovcem in obrtnikom, v mestu, kjer pa gre le na rame poltrošnikov, to je deincev in kmetov.

Da bi zvišali kmečke davke, so si izluhtali neke posebne dajatve, tako imenovane *contributi unificati*, ki prizadevajo zlasti manjše in srednje kmete, katerim primanjkuje delovne sile. Tako mora kmet, ki ima po enega poljskega delavca, plačati na leto poleg ostalih še 31.000 lir dodatnega davka. V Italiji pa so šli tako daleč, da morajo kmetje plačevati ta davek tudi za družinske člane. Seveda je Splošna zveza dela v Italiji proti temu ostro nastopila in pozvala kmete, naj tega davka ne plačajo. Pri vsem tem pa je zanimivo, da se *contributi unificati* od nas stekajo v Rim.

Druga nadlega, ki tare našega kmeta, je škoda, ki jo zlasti v bližnji tržaški okolici povzročajo na naših poljih anglo-ameriški vojniki. Predvsem so povzročili velike škode z vajami ter razorali polja in vinograde s tanki. Sindikati so intervenirali in sploščeno so izplačali kmetom malo odškodnino, sedaj pa še tega nočejo. Kasneje so rekli, naj kmetje vložijo prošnje za povrnitev škode, ki pa je niso plačali. Pri tem so se izgovarjali, da morajo plačati najprej škodo onim predelovalcem A, ki je prišla pod Jugoslavijo. Omenjene prošnje so romale v Benetke, od tam v Treviso, nato Videm, a re-

šitve ni hotelo biti od nikoder. Končno so dejali, da mora do 15. septembra 1947. plačati škodo Italija, od tedaj naprej pa šele oni.

A škode niso plačali. Zabel se je nov šport, lov na lisice, kot da bi bili v Padričah ali v Gropadi kje na škotskem. Začele so se prave dirke za lisicami čez polja in vinograde, kjer so s konji vse pomendrali. Seveda gospode oficirje prav nič ne briga škoda, ki jo povzročajo našim kmetom, važno je le to, da se oni zabavajo.

Drugo vprašanje je UPSEA. Ta urad, ki ima na ogo, da popisuje površino obdelane zemlje itd., in ki spada pod kmetijski inšpektorat, je poslal pred nekaj meseci kmetom neke obrazce v italijanski in zahteval, naj popišejo površino svoje zemlje. Kmetje, ki žive v stodstotnih slovenskih vaseh, so seveda te obrazce zavrnili in zahtevali, da jih pošlje v slovenski in glaj, kaj se ti zdi dogodil! Razni kmetje so prejele obvestilo, da morajo plačati po 2000 do 3000 lir kazni, ker niso popisali površine svoje zemlje. Večje umanjanje gospodje pri UPSEA res ne bi mogli izluhtati.

Tudi glede poljskih čuvajev so Enotni sindikati v imenu naših kmetov že tolikokrat protestirali in zahtevali, da se namestijo poljski čuvaji. Ta zahteva je v ekakor upravičena, zlasti če pomislimo, da je na Tržaškem ozemlju na tisoče polja, ki postopajo in niso kaj početi. Seveda za naše kmete ni nobene skrbi. Tako jim lahko ta tovi brezskrbno uničevanje posestva. Kmetje so si morali oblagati, ko so tatvine najbolj razširjene, sami priskrbeti čuva in to na lastne stroške. Tudi v tem pogledu so bile dosej vse intervencije Enotnih sindikatov bob obstejo.

Tudi pri nas se žena danes zaveda važnosti svojega sodelovanja v borbi proti anglo-ameriški imperializmu in njegovim nakanam, da bi popolnoma zasušili tukajšnje ljudstvo in ga oropal njegovih najosnovnejših pravic: to je pravice do dela in kruha, pravice do svobodnega političnega izživeljanja in pravice do kulturnega razvoja. Danes se naša žena zaveda, da hočejo anglo-ameriški imperialistični iskoriščevalci s tem, da dopuščajo delodajalcem svobodno odpuščanje delovnih sil, ustava-

STARA ISTRSKA ŽENA RADA CITA SVOJ LIST

se ji te pravice priznajo. To so pravica do politične enakopravnosti, pravica, da dobi za enako delo kot moški enako plačo, potem razne socialne pravice in pa pravica do raznih dohodov, ki se zdaj priznavajo le moškimi. Vse to zahtevajo žene delavke, raznih podjetij in tovarn ter pisarn.

Tudi naša žena in mati, katere mož dela v raznih tovarnah, se mora danes boriti ne samo zato, da prebreme vse denarne težkoče, ki so v zvezi s premajhno moževim plačo, ki ji ne zadostuje niti za najskromnejše življenje, boriti se mora tudi zato, da ne ostane danes ali jutri njen mož na cesti brez dela in bi ji primanjkovalo še potrebnega kruha za moža, njo in otroke. Zaveda se, da mora zaradi tega tudi ona danes podpreti borbo za ukinitve zloglasnega ukaza 109, ki jo vodi delavski razred.

Naša kmečka žena ve, da danes ni njeno mesto samo ob štedilniku, v hlevu, na njivi in na vrtu ampak, da mora tudi ona posegati aktivno v današnjo borbo, da bomo dosegli na tem našem ozemlju vendarle že mir in dovolj dela in kruha za srečen obstoj tu živečega ljudstva.

Povsod širom našega ozemlja se naša žena pripravlja s predkongresnimi konferencami na kongres ASIZZ, ki bo vršil od 6-8. marca t.l. v Trstu. Žene po vaseh zborujejo, volijo svoje delegatke na kongres in preračunavajo razne svoje probleme.

Ze v narodno osvobodilni borbi si je naša žena ustvarila nov lik, lik borke za svobodo. Žene in dekleta so odhajale v partizane, da so se skupno z moškimi borile proti nacifašizmu in njegovim pomagačem. Premnoge so poginile v borbah kot junakinje. Žena si je priborila s krvavimi žrtvami pravico do enakopravnosti v političnem in gospodarskem življenju. Danes je naša žena ponovno pokazala svojo borbenost na političnem polju in dokazala svojo zrelost za javno življenje. Pokazala je, da zna tako kot moški požrtvovalno prenašati to borbo in to zato, ker se jasno zaveda, da slej ali prej mora tudi ona priti do svojih pravic, ki jih ji ribež ne sme več oporekati.

Medtem ko je kongres žena v FL RJ pokazal rezultate dela tamkajšnjih žena v raznih panogah javnega življenja in izpolnjevanju petletnega plana, bo kongres tukajšnjih žena pokazal delež in uspehe teh žena v borbi proti imperializmu.

Ta kongres nam bo kazipot za naše bodoče delo. Zato se pa moramo nanj pripraviti z vso skrbnostjo, saj je to za nas žene večen dogodek, ki nas bo podkrenil in nam dal moč in onoro na naši nadaljnji poti to je polni borbe proti anglo-ameriški imperializmu in njegovim zasuš-

njevalnim namenom. Kako hoče ta anglo-ameriški imperializem ovirati naše delo, nam dovolj jasno dokazuje dejstvo, da se moramo žene še boriti za dovoljenje za kongres in pa za dovoljenje, da pridejo na ta naš kongres tudi delegatke sosednjih in drugih držav.

Tako hoče ovirati anglo-ameriški imperializem in njegova zapadna demokracija kongres žena, čes da bi to imelo internacionalni pomen, če pridejo k nam tuje delegatke in nam prinesejo prijateljske pozdrave žena iz svojih držav. Kakor da se to ni vršilo že v Italiji, Jugoslaviji, Češko-slovaški in drugod. Zopet en dokaz več, kakršno »Svobodno ozemlje« smo in kake namene ima z nami anglo-ameriški imperializem. To nas v naši borbi še podžiga in nas prepričuje, da je ta naš kongres res velik dogodek, na katerega se moramo dobro in marljivo pripraviti.

M. P.

Napredek žena v Istri

Ziviljenjske razmere istrske žene so se mnogo spremenile posebno po vaseh. Leto njo zimo je obklovalo v Istri večerne tečaje za nepismene kar 700 žena, ki do sedaj niso znale pisati. V zadruga lahko odhajajo svoje pridčke, tako da jim vj treba zgubljati cele dneve za pot v mesto.

Prav tako se je zboljšalo stanje delavk in nameščenk v istrskih mestih. Dejavke in nameščenke dobišo za svoje delo enako plačilo kot moški pred in po poroki imajo pravico do plačanega dopusta, brezplačno babiško in zdravniško pomoč ter 14 dnevno oskrbo v bolnici, poleg tega pa imajo potrebne še pravice do denarne podpore za otroka. Po vseh mestih so bile ustanovljene otroške posvetovalnice, kjer je bilo samo v zadnjih sedmih mesecih pregledanih nad 2200 otrok. Za časa Italije je bilo po deželi zelo majhno število dirpljanih babic. To stanje je bilo krivo mnogih zastrupljenj in smrti porodnic, sedaj so nameščenke po vaseh večjih vaseh diplomirane babice.

Loterija ASIZZ

Ob priliki kongresa antifašističnih žena Tržaškega ozemlja je ASIZZ istrskega okrožja organizirala loterijo, ki je vzbudila med istrskimi ženami veliko zanimanje. Zrebanje se bo vršilo 8. marca, prvi dobitke je lep štedilnik, drugi vsa potrebna kuhinjska posoda, tretji lepa ženka potna torbica. Predmeti so razstavljani v Kopru, Izoli, Piranu, Bujah, Umagu in Novem gradu.

BODOCA NEVESTA OPAZUJE RAZS TAVLJENE DOBITKE LOTERIJE ASIZZ V KOPRU

LENIN IN STALIN

v borbi za pravilno idejno-politično vlogo in praktične naloge sindikatov

Socialistična revolucija leta 1917 je temeljito spremenila položaj delavskega razreda, zato se je tudi spremenil položaj sindikatov, njihova vloga in njihove naloge. Do Oktobrske revolucije so imeli sindikati nalogo, boriti se s kapitalistično državo in z njenim aparatom, s ciljem, da to državo in njen aparat razrušijo. Z zmagovitim zaključkom socialistične revolucije sindikati niso le izgradnje države delavcev in kmetov in so udeleženi v proletarski državni oblasti. Sindikati imajo novo nalogo: mobilizirati delavce za obranitev pridobitev velikega oktobra in ustvariti čvrste, solidne in trajne ekonomske temelje socializma.

To je bistvena in glavna razlika v vlogi in nalogah sindikatov v kapitalistični in socialistični državi. Najbolj pereče praktične naloge sindikatov v začetni dobi sovjetske oblasti po prehodu od vojnega komunizma, k mirni gospodarski zgradnji so bile: poživiti industrijo, pomagati pri poživljanju poljedelstva, da bi se dvignila proizvodnja žita, povečati promet z blagom, oskrbovati mesta in industrijska središča z vsem potrebnim in kreniti s temi gospodarskimi nalogami zvezo delavcev in kmetov.

O pravilnosti te poti je bilo treba prepričati delovne množice in pritegniti delavski razred preko njegovih sindikatov k reševanju teh novih nalog.

Boljševiška partija in sindikati so izvršili to veliko nalogo v borbi proti trockistom in estalim sovražnikom partije, proti onim, ki so popačevali partijsko linijo, proti anarho-sindikalističnim zablodam, malim buržuaznim skupinam, frakcijam in »pozicijam« vseh vrst. Borbo za idejno čistost, načno jasnost in za praktične naloge sindikatov je privedel do zmage Lenina s pomočjo Stalina in kadrov, ki so bili zvesti partiji. Da bi videli, v kakšnih pogojih je vodil Lenin borbo proti tem zablodam, je treba poznati tedanji gospodarski in politični položaj v Sovjetski zvezi. Življenje delovnih množic se je zaradi posledic vojnega opustošenja, suše in epidemij postlabšalo. V tem položaju so sindikati organizirali proizvodnjo in sodelovali pri ureditvi podjetij, ker so bili v prvi dobi sovjetske oblasti državni gospodarski organi in je sodelovala lastnikov tovarn in starih socialistov prevzela škoda v industriji in oviranem, rednega delovanja gospodarskega aparata. Zaradi takega sta-

lišča razrednega sovražnika je delavski razred zadaj odločno nalogo obvarovanja industrije. Po prvi dobi državljanske vojne je ves položaj odločno zahteval, da delavski razred, organiziran v sindikatih, razvije v njih največjo aktivnost in se udeleži organizacije proizvodnje. Sindikati niso mogli lahko reševati teh nalog, ker so bili pogoji državljanske vojne taki, da je dajal sindikat večino svojih sil in kadrov fronti.

Vse te težkoče so povzročile nihanje med napol proletarskimi množicami, vrstami malomeščanstva in novimi sloji v sindikatih, ki so prišli vanje iz upravnih, tehničnih in zdravstvenih sektorjev ter iz vrst obrtnikov in polproletarskih kmečkih množic (gozdni in poljski delavci itd.)

Rusija je bila zemlja malih kmetov, zemlja male proizvodnje z ogromno večino kmetov in je bila zato zelo ugođen teren za širjenje malomeščanskega vpliva na delavski razred. V takih pogojih bi tudi najmanjša ošibitev enotnosti in vloge Boljševiške partije kot revolucionarne avantgarde proletariata dovedla do možnosti vzpostavitve oblasti kapitalističnega razreda. V tem položaju so protipartijske skupine vsilile partiji diskusijo o sindikatih. Sovražniki partije so vsilili »načelno« in abstraktno — teoretsko diskusijo, ko je ta bila »nedopustna potrat« (Lenin), ko snoh ni bila potrebna, ko je sovjetsko oblast čakalo praktično in konkretno delo. Sovražniki so delali to, da bi izzvali notranjo

borbo in razcep v Boljševiški partiji. Diskusija o sindikatih je imela dejansko mnogo širši pomen kot vprašanje sindikatov. Slo je za odnose Partije nasproti izven partijskim množicam delavcev in kmetov. Diskusija je s svojim teoretsko ter politično in praktično zgrešenim stališčem v bistvu zanikala vodilno in organizacijsko vlogo Partije, pomagala razrednim sovražnikom proletarske revolucije in dovedla v neposredno politično nevarnost diktaturo proletariata, delavsko kmečko oblast in državo. Protipartijske skupine so istovestile sindikate in vojsko in zahtevale, da se v sindikalnih množičnih organizacijah uvede sistem poveljevanja in vojaške discipline.

Zato je bilo potrebno voditi ostro in neusmiljeno borbo proti sovražnikom partijske linije in preprečiti malomeščanski in anarho-sindikalistični vpliv na delavske množice in njihove sindikate. To je storila Partija pod vodstvom Lenina in Stalina ter usmerila glavni udarec na osnovna politično-teoretska načela protipartijskih elementov.

Osnovna naloga sindikatov je v proizvodnji in v mobilizaciji delavskega razreda za izpolnitev nalog proizvodnje. Neobhodno je potrebno, da delavci vedo, zakaj izpolnjujejo svoje naloge v proizvodnji, da nalog, ki jih dobe od gospodarstvenega vodstva, ne opravljajo mehanično, samo zato ker se to mora in ker prihajajo od zgoraj temveč je potrebno, da te naloge preidejo ljudem

v zavest, da si jih usvojijo, da se borijo za njihovo uresničenje in da popravljajo vse pomanjkljivosti. Potrebno je gojiti in razvijati socialistično zavest s pomočjo praktičnih nalog, s pomočjo vsakdanje kontrole na delu, in uporabljati primerno metodo, da se zavest razvija v delovnih sindikatih.

Velike naloge socialistične zgradnje je mogoče izvršiti samo tedaj, če se sindikati v mobilizaciji delavskega razreda pri proizvodnih nalogah poslužujejo metode prepričevanja, ne pa vojaških povelj. Politično pripravljane množice na akcije je zelo važna stvar. V govori sindikatov 30.XI.1920. leta je Lenin dejal: »To ni organizacija prisiljena, to je vzgojna organizacija. Šola šola upravljanja, šola gospodarjenja šola komunizma.«

Opozicijske skupine so v svojih težah trdile, da je treba pri potrošnji v osebnem življenju delovnih ljudi izvesti linijo izenačenja, a v proizvodnji načelo udarnosti. »To je popolnoma teoretska zmeda« dejal Lenin.

»Udarnost je dajanje prednosti, a dajanje prednosti brez preskrbe pomeni prav nič... dajanje prednosti v udarnosti, pomeni tudi prednost v preskrbi. Brez tega je udarnost raztažija... če hočeš udarnost, tedaj kruha, mesa in obleke«. Govorec o nagradah v naturi, pa je Lenin dejal: »...treba je dajati tako, da bo nagradjen oni, ki je pokazal junštvo, ekspanzivnost, nadarjenost in udarnost« (Dalje na 7. strani)

Naša gruda

KMETIJSKA PRILOGA ST. 5

Pogozdovanje s setvijo

Pri nas je pogozdovanje s setvijo skoraj neznano. Temu so verjetno vzrok začetni neuspehi posameznih poizkusov, ki so bili podvzeti ob neugodnih okoliščinah in ob neprijetnih prilikah. Vendar je potrebno, da spoznamo tudi na ta način gojenja gozdov in ne bo zaradi tega oded, če bomo omenjeni način umetnega razmnoževanja gozdnega drevja na kratko opisali. Pripomniti moramo namreč, da zahteva pogozdovanje s saditvijo ogromne napore in velike investicije. S pogozdovanjem s setvijo tako, da sejemo seme gozdnega drevja naravnost na gozdna tla, pa odpade večletno drago gojenje sadij v drevesnicah in izdatno kopanje jamic na stalnem rastišču.

Nabava semena

Prvo vprašanje, ki ga moramo rešiti pri pogozdovanju s setvijo, je to, da imamo dovolj semena. V kolikor je to mogoče, je najbolje, da si gozdno seme nabiramo. Nabiranje semena je stvar organizacije in izkušnje. Seme moramo nabirati seveda, ko dozori. Čas dozoritve nastopi meseca septembra ali oktobra pri naslednjih vrstah: jelka, smreka, gaber, oreh, lipa. Najzgodnejši je brest, ki dozori že aprila ali maja meseca, sledijo breza (julij, avgust) in cedre (avgust, september). Počasneje so naslednje gozdne vrste, katerih seme dozori oktobra ali novembra: javor, kostanj, bukva, jesen, mesecen, hrast, robinija in vse vrste borov. Storžična in cipres. Cedrove storže moramo 48 ur namakati v topli vodi, preden jih izsušimo na soncu. Storže jelke ne smemo sončiti, temveč izsušiti na zravnem prostoru v senci. Tudi za listovce imamo različna navodila. Seme robinije (akacije), javorja in gabra očistimo, ko smo jih na soncu izsušili. Brestovega semena ne moremo ohraniti dol-

go po nabiranju. Teško je tudi ohraniti jesenovo in brezovo seme, ker se dokaj lahko pokvari. Kostanj in bukov žir dobro ohranimo le, če jih založimo v suh pesek. Na splošno moramo vsa semena vskladiščiti v zračne a suhe prostore. Dobro je če seme od časa do časa prezračimo s tem, da ga z vilami ali z lopato premešamo.

Kaljivost gozdnega semena ne traja pri vseh vrstah enako časa. Kaljivost brestovega semena preneha n. pr. že po nekaj tednih od trenutka, ko ta dozori. Hrastov želod postane običajno nekaljiv že po petih mesecih; semena jelke, javorja, kostanja in bukev pa vzdržijo do 7-8 mesecev, največ eno leto. Dve leti po nabiranju se lahko uporabimo seme smreke, gabra, cedre, ciprese in črnega bora. Jesen, alepski (beli) in rdeči bor trajajo tudi tri leta. Robinija je kaljiva štiri leta, največ pa traja primorski bor (8 let).

Katere vrste in kdaj bomo sejali

Vse gozdne vrste drevja niso seveda iz raznih razlogov prikladne za pogozdovanje s setvijo, čeprav je sama narava skrbi za razmnoževanje vseh rastlin skoraj izključno s semeni.

Vprašanja in odgovori

A. V. iz Plavij: Kako se odpre, ako ima krava ki se je prvič otečila otečila vimena? Gotovo bo vzrok preobilica gostega mleka po mlečnih žilah?

Odgovor: Že v zadnjih mesecih brestost se pojavlja pri kravah počasi se razvija oča, neboleča, navadno topla, testenastovodenična oteklost čelga ali le polovice vimena. Tu pa tam je oteklost tako velika, da se razširja tudi na podrebuše in zadaj na medesje. Oteklost izgine v kratkem času, večkrat tudi šele nekoliko dni po storitvi. Samica naj hodi, naj se malo slabše hrani, naj dobiva nekoliko mečila, in če je vime preveč zabreklo, naj se podveže. Drugega zdravljenja ni treba. Ako kravi zadnje tedne pred otečitvijo vime silno nabrekne, ako

V nekaterih primerih smo primorani pogozdovati izključno s setvijo. To velja za vse one gozdne vrste, ki že v prvem letu svojega življenja razvijejo svoje korenine tako, da jih sploh ne moramo presajati. Sem spadajo n. pr. vse vrste hrastov, pinija in primorski bor. Vseh teh vrst ne moremo presajati iz drevesnice na stalno rastišče, razen če jih sadimo v lončke in presajamo drevesca z vso zemljo. Lepe rezultate pa dosežemo tudi pri drugih vrstah gozdnega drevja, katere smo doslej gojili v drevesnicah in jih od tam presajali v predele, namenjene pogozdovanju. V poštev pridejo posebno smreka, jelka, alepski bor in robinija. Lepe uspehe beležimo tudi pri javorju, jesenu, gabru, lipi, kostanju in črnemu boru, pa tudi pri cedri in mecesnu.

Skoraj vse vrste gozdnega drevja sejemo lahko v teseni ali spomladi. Le za alepski in primorski bor ter za pinijo priporočajo strokovnjaki pozno poletno seje. Po prvemu jesenskemu dežju namreč seme vzkali. Semenske rasejo do zime, nadaljujejo z rastjo že v prvi pomladi do prve poletne suše in so takrat že tako razvite, da jim poletna suša ne more več škodovati. To je vsekakor priporočljivo, nevarnost je le, da nastopi v zimskem času prehud mrz s pogubnimi posledicami za mala drevesca.

(Se nadaljuje) Dr. S. O.

sili mleko v siske, jo kar izmolzite in po možli namažite vime z oljem.

O. P. iz R. vpraša: Kako bi zaroval sode od zunaj pred plesnobo, gobo, gnijem in obroče pred rjavenjem? Svoje sode sem dobro osnažil in jih namazal (pobarval) z laneno oljnato povlako. Vendar jih je napadla kmalu potem plesen, dasi je klet popolnoma suha. S katerimi učinkovitimi sredstvi bi obvaroval, sode in obroče, da se ne pokvarijo?

Odgovor: Ni sredstva, ki bi popolnoma preprečilo plesen na sodih. Če tudi je klet suha, je vendar še vedno dovolj vlažnosti v njej, da povzroča plesen na lesu in polagoma rjavenje obročov. Raba laneno-oljnate povlake je sicer dobra, a ne zadostuje. Priporočamo, da sode dobro operete s 6% raztopino modre

Kmetijski opravlki v marcu

VRTNARSTVO. Slabo vreme je v obmorskem pasu vplivalo, da ni dokončala setev graha. Čim dopusti vreme, nadaljujmo s setvijo. Pripravljajmo krompir za saditev. Uporabljajmo za setev le vršičke, da na ta način prihranimo na semenu. Od gomoljev odrežemo 1-2 cm vršička (teža 10-20 gr), tako da na vršičku ostane čim več očes. Vršičke položimo v topel, svetel in vlažen prostor ter pri tem pazimo, da nam ne segnijo. Po enem tednu prenesemo vršičke v bolj hladen prostor, kjer jih hranimo do saditve. (Podrobnejša navodila o vršičkanju so v zadnji številki «Naše grude»). Opozarjamo naše kmetovalce, da znižajo to leto površino, dodeljeno bučam za prehrano ljudi (zucchete) in da namesto teh sadijo buče za prehrano živine in krmilno peso ter drugo korenje. Spomnimo se na težak položaj našega kmeta glede prehrane živine v poslednjih letih. V tople gredice sejemo: paradiznik, melencane, papriko, buče, zeleno. Škropimo rastline, ki so dovolj zrastle, s ¼% raztopino modre galice. Blede, slabo razvite rastline gnojimo z razredčeno gnojilico ali z raztopino natrijevega ali apnenega nitrata (1 gr. na 1 liter vode).

POLJEDELSTVO. Čim se zemlja posuši, branajmo pšenico tam, kjer še ni preveč zrasla. Pregosto in še

galice, da jih tako obvaruje vsej za nekaj časa pred gobami. Če so sodi stari, bi bilo jako dobro, da jih spravite iz kleti na zrak, kjer naj se temeljito posušijo. Stene in strop v kleti naj se pobelijo z belezem iz sveže ugašenega apna, ki mu dodate nekaj modre galice.

Z. M. iz Gropade: Imam kokoš, ki je zelo dobra jajčarica, a je dobila grdo navado, da izpije vsako jajce, ki ga znese. Kaj zdaj?

Odgovor: Napravite takole: Zjutraj zaprite kokoš v kletko z redkimi deščicami. Kletko obesite ali postavite na kakšno stojalo približno pol metra nad kupom slame ali nad krpami. Kokoš bo znesla jajce, a ga ne bo mogla uničiti, ker bo padlo na slamo ali krpe. Potem kokoš zopet izpustite. To ponavljajte nekaj časa in kokoš se bo gotovo iznebila te razvade.

nizko pšenico lahko damo ovcam, da lo popasejo. Ne sadimo nikdar v vlažnem vremenu in v mokro zemljo. Vsako tako dejanje se maščuje.

TRAVNIŠTVO. Cistimo travnike in držimo se navodil, ki veljajo za mesec januar in februar. Sejmo lucerno, od katere bomo dobili obilo tečne in zdrave krme, da vsaj deloma nadomestimo promanjkljivost, katerega moramo uvažati.

VINOGRADNIŠTVO. Obrezovanje, kolčenje in okopavanje vinogradov moramo čimprej dokončati. Sadimo in cepimo trte na mestu. Priporočljive vrste belih vin so sledeče: malvazija, šavinjon, pinot, rizling. Črna vina: borgonja, v globoki zemlji v nižinskem pasu: barbera, kabernet in na Krasu teran.

SADJARSTVO. Dokler brstje ne požene, škropimo sadno drevje z drevesnim karbolinijem. Breskve škropimo s 5% raztopino modre galice, češnjake, jabolke in kruške z 0.5% raztopino svinčene arzenata ali azola. (Glej zadnjo številko «Naše grude»).

PERUTNINARSTVO. Istrski okrožni kmetijski odsek si je zadal kot glavno nalogo v dvomese nem prvomajskem tekmovanju, da se počepi vsa perutnina proti perutninski kugi, zato ne odlašamo s cepitvijo. Da nadomestimo izgubo perutnine, uporabljajmo pri valjenju pure (o tem bo govora v posebnem članku).

CEBELARSTVO. Slabo vreme v zadnjih dneh meseca februarja je zelo slabo vplivalo na novo zalego. Matice so zalege veliko količino jajec in čebele so porabile za prehrano zalege mnogo medu. Pri pregledovanju panjev torej pazimo, da imajo v panju dovoljno zalogo medu. Pazimo obenem, da nam panji ne ostanejo brez matice. Pri pregledovanju panjev moramo ugotoviti, če so panji dovolj močni, če ne jih ob priliki združimo.

KLETARSTVO. Pretakajmo vina v hladnem in vetrnem času, da vino ne pride v dotiko z zrakom. V ta namen uporabljajmo vinske črpalko. Polnimo sode, da se na površju ne napravi vinski cvet. Ne hranimo v kletih kisa, poljskih pridelkov in drugega materiala, da se na tem ne razvije plesen, ki zelo kvarno vpliva na kakovost vin. Dr. F. J.

Perspektive našega kmetijstva

SADJARSTVO

Tudi sadjarstvu so v preteklosti dajali premalo važnosti. Italija, tipična sadjarska dežela, ni imela pravega interesa, da izda potrebne ukrepe za podvig te naše, tako važne gospodarske panoge. Koliko našeljik in divjih češenj rase po naših gornjih, kjer bi precepljene v plehodke vrate donosale velike dohodke našemu kmetu. Breskve v štirinajstletnem obdobju so bile v obdobju «zaraze». To bolezen je mogoče preprečiti s pravilnim in pravočasnim škropljenjem z modro galico. Imamo nato velike možnosti gojitve hruške v obliki «navpičnih koronov». Prav lepe primere tega imamo na nekaterih naših vaseh, kot na primer v Trebčah, Bazovici, Povirju in Kopru. Trst je velik potrošnik sadja. Naši sadjarski pridelki so prvot-

vrstni. Ne samo domača temveč tudi tuja tržišča poznajo naše češnje, breskve, smokve itd. V tovarnah «Ampelea» in «Arrigoni» imamo možnosti industrijske predelave sadja. Potrebna je le preusmeritev in načrtno delo tudi v sadjarstvu. Razni škodljivci uničujejo celotne letne pridelke. Poedinec si v tem primeru večkrat ne more pomagati. Zadruga niso potrebne našemu kmetu samo za oddajo pridelkov, temveč le njih naloga-tudi priskočiti na pomoč kmetu pri nabavi škropilnih sredstev. Kmetijski strokovnjaki morajo ljudi poučiti, kdaj in s čem se mora škropiti sadno drevje. Potrebne so nam motorne škropilnice in organizirano ter načrtno delo tudi v tem pogledu. V Sloveniji uničuje sadne nasade že nekaj let «ameriški kapar», ki je ena od največjih nevarnosti, kar jih do sedaj poznamo v sadjarstvu. Nevarnost je blizu in moramo biti nanjo priprav-

ljeni. Proti temu nevarnemu sovražniku sadnega drevja pa je potreben enoten in organiziran nastop vseh sadjarjev.

VRTNARSTVO

Obmorski pas Tržaškega ozemlja je tipična vrtnarska dežela. Od zgodnjih vrtnarskih pridelkov ima kmet v Koprščini velike dohodke. Živimo v bližini močnih konsumnih središč. Trst sam normalno porabi vsako leto nad 300.000 stotov zelenjave. V načrtu le bila že pred svetovno vojno zgraditev moderno opremljene tržaške tržnice s skladišči in hladilnimi napravami, iz katerih bi se izvažala zelenjava tudi na druga srednje-evropska tržišča.

Morale se bodo ustanoviti poskusne vrtnarske postaje in vzgojarišča rastlin za okras. Na splošno nam primanjkuje sposobnih vrtnarjev in tehnikov v tej stroki. Nužno nam je potrebna vrtnarska šola, ker delajo kakor povsod, tudi v vrtnarstvu še vedno preveč po starem.

Naš kmet še ne pozna umetnih gnojil. Navajen je še vedno kupovati pri raznih spekulativnih zmesi gnojil za krompir, za žitarice itd. katere pripravljajo večkrat ljudje brez slehernega strokovnega znanja ter upoštevajo pri tem delu le svojo korist in nič drugega. Nimamo še toplih leh za vrtna semena. Veljiki predel zemljišč bi se dali še obdelovati in na ta način bi se povečala proizvodnja za mnogo odstotkov. Končno nam občutno primanjkuje še glavni čimtelj v vrtnarstvu - hlevski gnoj. Tega vprašanja se bomo lotaknili v nadaljnjem izvažanju.

ZIVINOREJA

Zivinoreja je stebel kmetijstva. Ni mogoče govoriti o napredku v kmetijstvu, če upoštevamo predvsem zivinorejo. Tudi pri nas bo imela ta kmetijska panoga veliko vlogo. Trst sam porabi dnevno v normalnih časih 500 hl mleka. Od te količine so dobavljale mestu 200 hl pravilno razdeljene združne mlekarnice v slo-

venskem delu dežele (Hruševje, Koče, Ilirska Bistrica, Senožeče in Buzel), bližnja okolica Trsta in italijanska mlekarna «Soresinese». Našim mlekarnam so ovirali razvoj z zahtevo, naj predelujejo mleko v sir in maslo. To je bil seveda nerentabilen sistem, ki je povzročal veliko škodo razvoju naše zivinoreje. Danes so omenjene mlekarnice ostale izven Tržaškega ozemlja. Ni rečeno, da ne bodo več te mlekarnice dobavljale mleka mestu, lahko pa trdimo, da bo reja krav mlekarij na Tržaškem ozemlju zelo važen vir dohodkov.

Ni pa mogoče iti še nadalje po isti poti kot doslej. Potrebna je reorganizacija oddaje in prevoza mleka v Trst. Koliko dnevnic je izgubljenih pri prevažanju mleka v Trst! Saj imamo primere, ko se s prevozom 100 l mleka v mesto bavi večkrat 10 do 15 ljudi.

Naša oddaja mleka mora že iz samih hišenskih razlogov stoneti na združni osnovi.

(Se nadaljuje) Dr. J.

Umna prašičereja

Ponokod je žal se vedno v preveliki meri razširjeno mnenje, da je za prašiča vse dobro. Cim bolj umazan je hlev, tem bolje baje uspeva ta žival. Da je tako naziranje napačno, ni treba se posebej poudariti. Če hočeš, da se ti svinčrejsa dobro obnese, se moraš brez-pogojno ravnati po že dognanih izkušnjah.

Glavni pogoj, da ti bodo prašiči uspevali, so snažni, suhi svetli, zračni in v zimi ne premrzli hlevi. Red in snaga pri pokladanju hrane sta sama ob sebi razumljiva. Cim več pažnje posvečaš negovanju in krmi pri plemenskih svinjah in prašičkih, na toliko več donosa lahko več računaš. Plemenske svinje ne rabijo posebno mnogo živeža; hranijo naj se srednje dobro, nikakor pa se jim ne sme dajati močna hrana, ki bi povzročila njihovo odebelenje. Debele svinje skotijo potem majhne in šibke mladiče. Prepričta hrana naravno tudi ni pravilna, ker bi v takem primeru imele svinje po skotitvi premalo mleka.

Dobrih 14 dni pred skotitvijo naj se svinja spravi v poseben hlev, kjer dobi, ločena od drugih živali, mirno in ugodno bivališče, ki ga v tem času prav posebno potrebuje. Hrana naj ji bo v tej dobi tečna in lahko prebavljiva ter primerna za proizvodnjo mleka. V ta namen so posebno priporočljivi vsi mlečni ostanki, katerim naj se primeša kuhan krompir in ječmenov zdrob. Hrana naj se ji poklada večkrat in v manjših množinah, da se tako prepreči morebitno prebavljanje, ki slabo vpliva na razvoj mladičev.

Neposredno pred skotitvijo naj se hlev zadostno postelje s kratko slamo. Dolga slama je neprimerna, kjer se mladiči v njo lahko zamotajo, kar povzroča nevarnost, da se pomečkajo. Prednji siskl so bogati z mlekom, oni proti zadnjima nogama pa vedno manj mlečni. Zaradi tega naj se spravijo najmanjši prašički k prednjim siskom. Če pa hočeš dobiti krepkih mladičev za vzrejo dobrih plemenjakov, moraš poskrbeti, da pridejo naimočnejši pujski k prednjim siskom, ker na ta način jim je zagotovljena krepka rast.

V prvih tednih po skotitvi naj dobiva samica kolikor mogoče preprosto in lahko prebavljivo, toda lečno in redilno hrano; ki ugodno vpliva na množino mleka. Opusti naj se vsakršna kislja krma in pa pitanje z raznimi odpadki. Poklada pa naj se kuhan krompir, repa in razrezana zelenjad, ki naj jim bo primešana ovsena in ječmenova moka. Dobro vpliva tudi sladko, posneto in stoženo mleko.

Strogo naj se paži na snago korit in posod. Skisani ostanki pokvarijo tudi novo predloženo hrano. Težka in močno dušičnata hranila naj se izključijo, preveč redilno mleko, povzroča lahko pri pujskih ohromelost. Če se to opazi, naj se začne takoj dajati le lahko hrano, najbolje kislno mleko, ali pa naj se prida hrani nekaj glavberjeve soli za odvajanje.

Ko postanejo pujski večji, naj se izboljša hrana z ovseno ali ječmenovo moko in s posnetim mlekom; fižola in graha tudi tedaj še ne poklada, ker povzročata spenjanje. Ko pričnejo mladiči sami jesti, ponudi jim v nizkem, posebnem koritu ječmena, kateremu primešaš lahko pozneje skuhan in zmečkan krompir. Kraviega mleka ne dajaj, dokler sesajo pri materi, ker bi pujski v tem primeru lahko dobili grižo. Na ta način se živali privadijo brez težave na to, da same jejo, ne da

bi nastale sitnosti pri odstavljanju. Reja prašičkov — in to velja za živinorejo sploh — se izplača, le tedaj, če je prehranjevanje primer-no, hlev udoben in pažnja dobra. Večkrat je preobilica hrane kriva, da pujski ne uspevajo, kakor pa pomanjkanje hrane. Kdor bi pri prašičereji, posebno glede večkratnega pokladanja hrane, ne ravnal tako, le bolje, da to opusti, ker bi tako «ne imel sreče z njo». Ta beseda se večkrat sliši, ako se pujski nepovoljno razvijajo, ako samica skoti premalo mladičev in ako se skotitev izvrši v nepravem času. Pravijo pa, da je vsak sam svoje sreče kovač. Tako tudi pri prašičereji. Brez pravilnega ravnanja z živalmi ne boš imel uspeha. Glavno pa je, da imaš za to svetel, prostoren hlev, ki ga lahko pregledaš, in da je ta snažen. Obsolen si že od početka k neuspehu, ako misliš, da je za prašiče vsaka hrana dobra in vsaka luknja primerna za hlev.

Dr. B.

Priprave za valjenje jajc

Pripravam za valjenje jajc je treba posvetiti mnogo pažnje, zadnja leta pa še posebej, ker kokošja kuga precej redči kokošje vrste. Jajca moramo podlagati v marcu in aprilu tako, da se izvalijo piščeta tedaj, ko je najbolj preskrbljeno za mlado pašo in je nešteto žuželk, tedaj namreč stane krmiljenje piščet zelo malo. Ta piščeta postanejo pozimi jačice, ki ob dobri negi in hrani že začno nesti.

Z valjenjem prihajajo nove skrbi, in če hočemo, da nam dobro uspe, se moramo nanj pravilno pripraviti. Ker je z dvema koklama skoraj toliko dela kot s štirimi, je najbolje, da podložimo čim več kokel hkrati. Nerodno pa je to, da vse kokle ne kločejo istočasno. Na srečo pa nimamo samo mi kokoši v vasi. S sosedi se dobro razumemo, zato se pa pomenimo med seboj in sklenemo tole: imamo skupaj 30 kokoši. Prve naše kokle boš ti podložil, druge on, tretje pa jaz. Tako bo imel vsak sosed v sporazumno odrejenem času dovolj kokel na razpolago.

Ker pa je letos sila za piščance, lahko uporabimo tudi puro, saj je pravi živi valilni stroj. Pod koklo lahko stavimo okoli 15 jajc, pod puro pa še enkrat toliko, ki jih bo ravno tako skrbno valila in pozneje čuvala piščeta. Pura nam lahko izvali dvoje gnezd, moramo pa jo k temu prisiliti. Pura sama ni dobra nesnica, ker znese skoro samo toliko jajc, kot nekoč, ko je bila še divja. Ko znese 15 jajc, je zopet prosta vse

leto in tedaj jo lahko prisilno uporabimo za vzrejo kokošjega naraščaja.

Torej puro imamo. Rabimo še zaboj in umetna jajca. Zaboj ima gibljiv pokrov in je tako nizek, da prisili puro, da udobno čepi na umetnih jajcih. Umetna jajca pa naredimo iz kokošjih. Vzamemo tri kokošja jajca, jih preluknjamo na obeh koncih, izpihamo rumenjaki in beljak iz njih, lupino napolnimo s peskom, luknjici pa zamašimo z voskom. V tem zaboji oziroma ječi je pura primorana sedeti ali čepeti na teh jajcih. Prvih 48 ur jo pustimo popolnoma pri miru v tem položaju. Ne damo ji niti jesti niti piti, tako da ima dovolj časa prepričati se o brezpomembnosti vsakega upora. Potem se je šele usmijimo. Vzamemo jo iz zaboja, damo ji četrte ure časa, da se naje in napije, medtem pa pospravimo gnezdo, ki je precej razmetano, in stavimo puro zopet v zaboj. Ponovnih 48 ur jo pustimo zopet pri miru, brez jedi in pila. Sedaj se pura že bolj sprijazni s svojo usodo, saj vidimo, po teh drugih 48 urah gnezdo manj razdejanost in onesnaženo. Zopet jo nahranimo kakor prvič in denemo v zaboj ponovnih 48 ur. 6 dni te prisilne leče zadostuje, da iz pure napravimo dobro koklo, saj se po 6 dnevih takoj vidi, če hoče pura sedeti. Tedaj jo stavimo na prava kokošja jajca. Če pa ta poskus ne uspe, kar je redek primer, pomeni, da se ni pura znesla svojih jajc.

Ing. V.

CEBELNA DRUZINA

V panju bivajo tri vrste živali, ki so združene v celotno družino in druga od druge odvisne: matice, troti in čebele. Matica živi najdalje 3 do 4 leta; troti žive v družini, v kateri je vse v redu, od aprila do oktobra meseca; čebela živi le kratek čas. Tiste čebele, ki se izvalijo v jeseni, prezimijo in ostanejo morebiti do konca aprila, ob dobri paši pa žive komaj šest tednov.

MATICA

Srce panja je matica. Brez matice ni čebelne družine. Napačno pa bi bilo misliti, da matica kraljuje ali vlada v panju, da ona vodi vse delo, da ona ukazuje čebelam in jih vodi. Ne, matica ni kraljica, da bi vlada. Ona nima v panju nič oblasti in tudi ne zahteva od čebel pokoršine. Čebelna družina ne vidi v njej vladarice, marveč svojo mater, ki ji je narava dala zmožnost, da nese jajčeca. Zato bi jo smeli bolj pravilno imenovati stroj za nesenje jajčec. Ker je ona mati vse čebelne družine, ker je od nje odvisna sreča in obstoj panja, lahko rečemo, da uživa v družini ljubezen in čast matere. Matica ne opravlja izven panja nikakega dela, ne izletava, da bi si iskala hrane, saj nima zato tudi primernih organov. Kar potrebuje hrane, ji jo nudijo čebele najboljše in najboljše vrste. Dobra matica potrebuje mnogo dobre, že prebavljene hrane, kadar leže. To delo, nesenje jajčec, opravlja skoraj deset mesecev. Proti koncu januarja ali v začetku februarja meseca že prične zalegati in leže do oktobra meseca, nekatere tudi dalje, zlasti če je vreme ugodno ali pa, če čebelar pridno pita. Ako pomislimo, da takrat, ko je razvoj panja na vrhuncu, t. j. v aprilu in maju, dobra matica vsak da izleže dva tisoč ali še več jajčec in je skupna teža teh jajčec mnogo večja nega teža njene-ga telesa, si lahko mislimo, da ta čas potrebuje tudi mnogo dobre hrane. Mlade čebele spremljajo matico pri njenem delu in jo pridno pitajo.

Na tem, kako matica zalega, spoznamo, ali je dobra in rodovitna. Ako je zalega strnjena, da je sat zalega tako rekoč zalit, pravimo, da je kakor salo, je to znamenje, da je matica dobra. Najdemo pa včasih matice, ki je bolj površna in ne leže brez presledkov, temveč izpusti tu pa tam kako celico, toda to vendarle dobra in rodovitna, ker s pridnostjo nadomesti, kar je s prvostojno grešila. Matica je najbolj rodovitna v prvih dveh letih, zato mnogi čebelarji ne trpe nad dve leti staro matice. Vendar pa so tudi nekatere triletne matice še zelo dobre in rodovitne.

Matica je krotka in pohlevna živalica. Brez skrbi jo lahko vzameš v roko, jo pregleduješ, nič zalega ti ne bo storila. Starj čebelarji so mislili, da matica sploh nima žela. Toda želo ima in tudi strup, le narava ji brani, da ne uporablja žela, kakor da bi se zavedala, da bi bilo v nevarnosti njeno življenje in življenje vse družine, če bi želo uporabljala. Ako pa naleti v svojem panju na kako drugo matico, ki se je morebiti pri prašenju zmotila in zaslila vanj, jo z veliko silo napade in jo piči, ako le more.

Dokler je matica dobra in rodovitna, jo imajo čebele rade in jo pitajo. Ako pa se preveč postara, ako ne more več opravljati svojega dela, ako je pohabljen, se ljubezen čebel hitro ohladi; obsodijo jo na smrt in jo kratkoma pahnejo iz panja. Ako čebelar ob pravem času ne poseže vmes in jim da kako rezervno matico, si čebele same izberejo novo; pravimo, da preležejo. Nastavijo matičnike, navadno dva, ali pa tudi enega samega. Včasih puste staro matico pri življenju toliko časa, da se mlada izgodi in opravi. Zato se zgodi, da najdemo včasih dve matici v enem panju. Preleganje je za čebelarstvo velikega pomena. Priporočajo, da od takih družin vzrejamo matice in take matice puščamo za pleme.

Umen čebelar skrbi, da ima vedno le dobre, mlade matice. (Se nadaljuje) Dr. B.

IVAN SABADIN V VANGANELU IMA LEP CEBELNJAK

IZ KMETIJSKE KEMIJE

Ker je poznanje najosnovnejših kemijskih prvin in sestavin za naše kmetijstvo zelo koristno, nadaljujemo s kratkim pregledom teh prvin in sestavin.

Voda - H₂O

Kakor vemo, je voda sestavljena iz dveh atomov vodika in enega atoma kisika. Kemično čista voda je prozorna, brez barve, vonja in okusa. Tako pa v naravi ni. Pojavlja se kot trdo, kapljivo tekoče in plinasto telo (led, voda, vodna para). Stopnja toplote, pri kateri se voda strdi v led, je stalna: pri 0 stopinjah Celzija. Nad to stopnjo je tekoča. Pri 100 stopinjah Celzija zavre in se spremeni v paro. Vrela voda ima ob običajnem zračnem pritisku vedno 100 stopinj Celzija, pa naj kurimo še tako močno. Voda pokriva tri četrtine zemeljske površine. Voda vsrkava plin

nasta in topi trda telesa (tudi rudnine n. pr. apnenec). V naravi vsebuje mnogo raztopljivih snovi. Najčistejša se pojavlja kot deževnica ali snežnica (mehka voda). Po pretežni množini raztopljenih tvarin dobi tudi različna imena: kislja voda (slatina), ki vsebuje mnogo ogljikove kisline, rudninska ali mineralna voda, ki ima razne soli in rudnine. Sploh je trda voda ona, ki teče po apnenčastih tleh in vsebuje mnogo apnenih soli, ki se v podzemskih jamah izločajo iz nje in strdijo v kapnike. Nasprotno je na ilovnatih tleh voda mehka.

Pitna voda je čista, brez barve in okusa in ni ne pretrda ne premehka. Precej je v njej kisika, tako da pospešuje prebavo. Zato jo radi pijemo posebno po težko prebavljivi hrani (v vinu je je do 90%). Njenega pomena ni mogoče preceniti. Brez nje bi prenehalo sleherni življenje. Več

krat se je kdo oglasil z vprašanjem, ali je na Luni življenje mogoče. Odgovor je kratek: ne, vsaj v taki obliki ne kakor na zemlji, ker na Luni ni vode. Vsaka rastlina je sestavljena predvsem iz vode. V nekaterih je celo 90 in več odstotkov. Koliko pripomore voda k napravi in zbolšanju zemlje! Njena nepopisna moč se ne kaže le v parnem kotlu, marveč tudi v naravi, ko pozimi med skalami smrzne in se v obliki ledu razširi, skale ruši in drobi vse do rodovitne prsti.

Dušik (Nitrogenium) - N

Tega plina je v zraku štiri peline in je pomešan z eno petino kisika. V čistem ali nespojenem dušiku plamen ugane in se v njem zadušimo; od tod tudi ime dušik.

Dušik je sestavni del rastlin in živali. Z drugimj prviniami ima malo sorodstva, najmanj pa se spaja s kovinami; njegove spojine pa so v kmetijstvu tako pomembne, da

bi jih moral poznati vsak poljedelec.

Prva taka spojina je amonjak (NH₃). Kot pove formula je amonjak spojina enega atoma dušika in treh atomov vodika. Razvija se iz skalnice, gnojšč in stranišč, od koder izpuhneva v zrak dragocena snov - dušik, brez katerega se rastline ne morejo razvijati.

Druga važna dušičnata spojina je solitna kislina, ki sestoji iz enega atoma dušika in petih atomov kisika (NO₅). Uporabljajo jo v obrli (barvarstvo, strojarstvo), v zdravilstvu, a tudi v kmetijstvu. Obe ti dušičnati spojini sta za kmeta tako važni, da jih ne moremo nikoli dovolj preceniti. Zato pa ne smemo dopuščati, da gnoj «gori», to je da splesni, kar pomeni, da je dušik izgini v zrak. S pravilno urejenimi hlevi, gnojščnimi jamami in greznicami, kakor tudi s pravilnim ravnanjem z gnojem (teptanje, polivanje, zavarovanje pred soncem) hra-

nimo in očuvamo dušik. Kupovati draga umetna gnojila (v tem primeru dušičnata) in hkrati zameľavati domača, naravna ali hlevska gnojila, pomenj metati skozi velika vrata iz hiše, skozi mala pa v hišo.

Kot smo že omenili, je dušik sestavni del rastlin in živali. Rastline pa ne vsrkavajo dušika iz zraka, izjema so le tako imenovane metaljnice - stročnice (fižol, grah, detelja, robinija, i. dr.) Dušik prične svojo pot ali svoj obtok kot amonjak, ki uhaja v zrak iz razkrajajočih se tvarin. Iz zraka dospe v zemljo po vsrkavanju (metaljnice) in dežju, še bolj pa po snegu. Zato pravijo stari možje, da je sneg gozdnih ubogih. Rastlinske korenine sprejemajo kot hrano za nastajanje beljakovin (proteina), ki ga potrebujejo posebno semena. Enako je protein potreben za tvorbo živalskih organov. Iz telesa se izločujo p-

Janko Furlan

Uspešno delo Italijanski poljski delavci

Enotnih sindikatov Jugoslavije

Pretekli teden je bil v Zagrebu VI. plenem centralnega odbora Enotnih sindikatov Jugoslavije, ki je trajal več dni in kateremu so prisostvovali tudi inozemski delegati. Plenum je otvoril predsednik centralnega odbora Enotnih sindikatov Jugoslavije Djuro Salaj in med drugim dejal:

»Če objektivno pregledamo do sedanjega delo Enotnih sindikatov Jugoslavije, lahko z zadovoljstvom ugotovimo, da so odigrali pomembno vlogo v mobilizaciji in organizaciji širokih ljudskih množic v borbi za gospodarsko in politično izgradnjo naše države. Posebno pomembne uspehe je dosegel delavski razred Jugoslavije v prvem letu razredne borbe. Kljub vsem objektivnim težavam smo plan v celoti izpolnili. Po zaslugi delovnega poletja in naporov širokih ljudskih množic v letu 1947 je industrijska proizvodnja znatno zvišana, kar je omogočilo, da je naša vlada izvedla ukrep za nadaljnje izboljšanje ravni delovnega ljudstva.

Tudi v organizacijskem pogledu so Enotni sindikati Jugoslavije dosegli znatne uspehe. Število je naraslo nad 1 milijon, sindikalne organizacije pa so se tudi pomembno okrepile. Postale so važen in močan činitelj pri gospodarskem in političnem življenju Jugoslavije.

Naslednji dan je generalni sekretar glavnega odbora Ivan Božić, število podal obširen referat o organizacijskih vprašanjih Enotnih sindikatov in o njihovi važni vlogi v izvašanju petletnega plana. Od julija 1946. do oktobra 1947. je bilo proglašanih 34.187 udarnikov. Sindikati so razvili tudi ogromno prosvetno delo. Sindikati štejejo 144 prosvetno-umetniških društev z več kot 40.000 člani, število sindikalnih knjižnic je naraslo na 3000. Enotni sindikati so tudi izdali nad 1.4 milijona knjig in brošur.

Na plenumu je spregovoril v diskusiji tudi zvezni minister za de-

lo Ljubčo Arsov. Dejal je, da je glavna naloga sindikatov skrb za povečanje proizvodnje in dvig življenjske ravni delavstva. Ena izmed najpomembnejših nalog, ki jih je treba letos rešiti, je pritegniti v proizvodnjo na desetletisoče novih delavcev. Poudaril je tudi veliki pomen vajeništva in dejal, da morajo podjetja posvetiti temu vprašanju več pažnje.

O važnosti gojitve fizkulture med sindikati je spregovoril Josip Cazi, član izvršilnega odbora ESJ, in dejal, da je treba tudi temu vprašanju posvečati več pažnje. Zbrane delegacije je pozdravil generalni sekretar Svetovne sindikalne zveze Louis Sal'lant. Omenil je razne reakcionarne spletki, s katerimi hočejo imperialisti razbiti Svetovno sindikalno zvezo, da bi laže zasluževali delavce in izvajali svoje imperialistične načrte. Poudaril je, da mora ostati delavstvo složno in enotno.

Močvirje in pustinja spreminjajo v rodovitna polja

Za čas sovjetske oblasti je bilo že pet milijonov hektarjev puščave in močvirja spremenjenih v plodno zemljo. To površina je enaka površini, ki jo Francija poseje za žitom.

Uspehi v industrializaciji in razvoju poljedelskih znanosti so omogočili Sovjetski zvezi, da je pričela z uporno in načrtno borbo za osvajanje doslej nekoristnih zemljišč. Izsuševanje in namakanje v SZ ni več zasebna stvar pozameznih kmetovalcev, ampak je stvar vsega ljudstva. Sovjetska vlada daje vsako leto ogromna sredstva za izsuševanje in namakanje, oskrbuje gradilišča s stroji in vzgaja posebne strokovne kadre inženirjev in tehnikov. Zato pa se vrši to delo v SZ na več odsekih, kar omogoča, da pridobivajo nove, velike površine

V Italiji vodijo poljski delavci, Kalabriji, Siciliji imajo veleposestniki okoli 3 milijone ha zemlje; tudi Vatikan je lastnik velikih zemljiških predeov. Samo v okolici Rima ima vatikanska aristokracija 300.000 ha zemlje, medtem ko je ima 60.000 kmetov vsega skupaj 75.000 ha.

De Gasperi noče agrarne reforme

Poleg tega je v Italiji mnogo neobdelane in močvirnate zemlje. Člen 41 nove italijanske ustave govori o agrarni reformi v Italiji. Medtem pa se pod zaščito reakcionarne vlade Vatikan in veleposestniki poslužujejo vseh spletk, da bi onemogočili agrarno reformo. Ko so italijanski poljski delavci to videli, so vzeli pobudo v svoje roke in skuša obdelati neobdelano zemljo. V ta namen so n. pr.

površina izsušenega zemljišča pa za 615.000 ha.

V Uzbekistanu je končana izgradnja Kata-Kurpanskega umetnega jezera v Kazakstanu - Kasamrijskega umetnega jezera v Turkmeniji in velikanskega Kazil-Ordinskega jezera. Zaključuje dela pri gradnji Tecenskega umetnega jezera. Pri namakanju Kura Araksinske nižine v Grusiji pa so dela še v teku. Na Kubanu je pričel obratovati veliki Nevinovski kanal, ki bo namakal stotisoče ha plodne zemlje. Prav tako se je pričela izraba karagatskega ustroja - prvenca namakalnih gradenj v Moldaviji.

10.000 ha zemlje je bilo pridobljenih na bivših močvirjih v Zakavkazju. Se nedavno so bila tu tropška močvirja, kotišča vseh mogočih boleznih. Po končanih delih so se spremenila v najplodnejše zemljišča, na katerem rastejo sadje, grozdje in druge koristne rastline.

Dela pri namakanju so se vršila tudi v Belorusiji in Ukrajini, kjer so izsušili na tisoče hektarjev močvirnatega zemljišča. Zelo močvirnata je bila Belorusija. Izsušena zemljišča predstavljajo bogato zemljo, pokrito s puhlico, v kateri odlično uspevajo vse vrste poljedelskih rastlin.

Se pred veliko domovinsko vojno se je pričelo množično izsuševanje močvirja. Pri delih je sodelovala dobra polovica vseh kolhoznikov v republiki. Samo 1940. leta je bilo izsušenih 70.000 ha močvirja in zgrajenih 479 km novih kanalov. Fašistični osvajalci so barbarsko uničili vse namakalne priprave in ponovno spremenili v močvirje pred plodna polja. Toda že po vojni so zopet izsušili 10.000 ha močvirja.

v bližini Ferrare začeli kopati kanal, da bi izsušili del poplavljenega zemlje. Pred tem se ni nihče javil kot lastnik te zemlje, ko pa so poljski delavci in revni kmetje izsušili ves predel, se je pojavila nekak delniška družba kot lastnik tega zemljišča in je s pomočjo karabinerjev pregnala od tam poljske delavce.

Se bolj kričeč je naslednji primer: v neki emilijanski vasi je veleposestniška družina Fogli še leta 1848, sklenila s poljskim delavci sporazum, po katerem naj bi po 100 letih njihovi potomci postali lastniki 40 odst. celotnega zemljišča te družine v nagrado za njihovo delo. Delavci pa so morali v teh stoletih nuditi svojo deovno silo, semena in ves inventar. Ker je letos potekel rok tega sporazuma, so delavci zahtevali od lastnikov, da jim dajo zemljišče, ki jim pripada. Lastniki pa so splošno odlagali izvršitev sporazuma, kasneje pa so odbili zahteve delavcev. Nato so delavci vzeli neoddelan del zemlje, ki je bil del pod vojo. Toda tudi v tem primeru so De Gasperjevi karabinerji prišli na pomoč veleposestniku, ki je prekršil sporazum.

Delavci so zasedli zemljo

Ko so italijanski poljski delavci videli, da njihovim upravičenim zahtevam odločno nasprotuje De Gasperjeva vlada in združena veleposestniška reakcija, so začeli s še ostrejšo borbo. V začetku se je ta borba pokazala s stavkami, odzemanjem neobdelane zemlje in izsuševanjem poplavljenih zemljišč. Sedaj se je po vsej Italiji prebudi la zavest poljskih delavcev. Njihova borba zavzema vedno večji obseg in se vodi v znaku končne osvoboditve od izkoriščanja in jarmu Trumanovega imperia, italijanske buržoazije, vatikanske farizejstva in odkritega fašizma. V tej veliki borbi se je zabrisala vsaka razlika med severno in južno Italijo. Celo najbolj zaostali deli Italije, kakor Pulje, Kalabrija, Sicilija in Sardinija so začeli z velikim zagonom borbo za osvoboditev od stoletnega suženstva, kar je za današnje borbo italijanskega delavstva zelo značilno.

Borba italijanskih poljskih delavcev je toliko bolj nujna in utemeljena, ker so jim že pred sto leti objubljali agrarno reformo. Namesto tega pa, ne da jim niso dali zemlje, temveč jih zelo slabo plačujejo za njihovo delo.

plodne zemlje. V prvi petletki (1928-1932) se je zemljišče, ki so ga pridobili z namakanjem, dvakrat povečalo.

Največja dela so bila izvršena v času druge petletke v Srednji Aziji. Zgrajen je vil Vahški namakalni ustroj. Veliki gisarski kanal, ki namaka čez 50.000 ha polja. Sedaj je Vahška dolina eden od najbogatejših in najplodnejših krajev z velikimi nasadi egiptskega bombaža. Svoječas je bil zgrajen Cuijski namakalni ustroj v Kirgiziji in več velikih naprav v drugih republikah. V Uzbekistanu so na pobudo kolhoznikov zgradili v rekordnem času (45 dni) Veliki ferganski kanal ki je dolg 270 km. Pri delu je sodelovalo nad 10.000 kolhoznikov.

Namakanje pustinj je popolnoma spremenilo življenje prebivalcev srednjeazijskih republik. Kozaki in Turkmeni so opustili nomadsko življenje in sedaj z velikim uspehom goje žita in razne kulturne rastline. Velika dela so bila od Oktobrske revolucije naprej, izvršena tudi v Zakavkazju. Površina zemljišča, pridobljenega z namakanjem, se je tu povečala skoraj sedemkrat. V teh krajih so sedaj vnožirali in nasadi bombaža.

V suhih stepah jugovzhodnega dela SZ, v Ukrajini, na Kubanu in v Stavropolski oblasti so bile prav tako izvršene velike namakalne akcije. Namakanje v teh krajih omogoča gojenje žita v vseh vremenskih pogojih. Od 1. 1946-1950 bo površina namakane zemljišča povečana za 685.000 ha,

rili so o atmosferi proizvodnje in skušali mamiti delavce s praznimi frazami. Lenin je v članku česa nekaj o sindikatih takole pisal o »demokraciji« v proizvodnji: »Ta izraz je teoretiško zgrešen. Vsaka demokracija, kot na splošno vsaka politična nadzgradba (ki je neizbežna, dokler ni dovršeno uničenje razredov, dokler se ne ustvari brezrazredna družba), služi končno proizvodnji in končno določa proizvajalne odnose v določeni družbi. Zato ne pomeni prav nič ločiti demokracijo v proizvodnji od vsake druge demokracije, to je le zmeda in prazna fraza».

Na trockistični platformi ni bilo nobene teze, ki bi izdelala metodo borbe proti birokratizmu v sindikatih. Sindikalno organizirani delavci pa so s polno pravico zahtevali, da se zamenjajo oni sindikalni funkcionarji, ki niso hoteli popravljati škodljivih pojavov birokratizma.

Lenin je učil, da je treba vse izkušnje v proizvodnji izkoristiti za ostro borbo proti birokratizmu in namarnosti, da so potrebna sredstva proti kršitvi proletarske discipline dela, proti vsem vrstam dezertertva z dela, to je izostajanja, zakasnelosti in lenarjenja na delu. Lenin je ostro zasmehoval one, ki so klepetali o »demokraciji« v proizvodnji, o atmosferi proizvodnje, a se niso spomnili na disciplinska sodišča. Sindikati so na osnovi Leninih naukov organi vzgajanja delavcev, disciplinska šola v procesu

proizvodnje, kjer se delavci, delavke in nameščenci učijo podrejeni svoje osebne interese splošnim interesom, in izvrševati navodila sindikatov, ki se opirajo na skupnih interesih vse družbe. Sindikati so morali ustvarjati posebne organe za disciplino na delu, tovariška in disciplinska sodišča in izbirati iz organizacij opolnomočene delavce za borbo proti dezertertvu z dela, ker so posamezni zaostali delavci s kršitvijo delovne discipline škodovali skupnemu delu in naporom delavskega razreda pri izgradnji socializma v Sovjetski zvezi.

Lenin je učil sovjetske sindikate, da morajo izvršiti zelo važno nalogo — produkcijsko propagando. Praktične naloge produkcijske propagande so bile, da pritegnejo sindikati k proizvodnji široke množice delavstva, da se izboljša delovna disciplina, pomaga delovni mobilizaciji in da se delovne sile izuprave raznih ustanov pritegnejo v njihovo stroko v rudnike, v tovarne in promet. Lenin je učil, da pomeni propaganda tovarniške sestanke, proizvodne konference, tehnična svetovanja, dober tisk, potujoče izložbe, industrijske muzeje itd. Trockisti in drugi sovražniki partije so zmerili Leninu, češ da obravnava sindikalna vprašanja »politično« ne pa »ekonomsko« kakor oni. Lenin je pobral vsi revščino teh nesovjetskih, nesocialističnih, v osnovah nemarksističnih trditvev, ter jim dokazal, da so

se oni oddaljili od osnovnih načel marksizma.

»Teoretiško je kričeča netočnost — je dejal Lenin — politika je koncentriran izraz ekonomije».

Lenin in Stalin sta branila in razvila marksistični pogled na sindikate v dobi diktature proletariata in dožejala, da antipartijske platforme imajo v sebi polkus razbijanja zveze med delavci in kmeti, delavsko kmečke oblasti in diktature proletariata. Lenin je s pomočjo Stalina ohranil enotnost Partije pred napadi njenih sovražnikov. Na X. kongresu Bolševiške partije v marcu 1921. leta je Lenin ostro kritiziral antimarksistične poglede trockistov, buharinovcev in drugih. Na Leninov predlog je kongres sprejel resolucijo »O enotnosti partije« in z njo v zvezi resolucijo »O sindikalističnih in anarhističnih zablodah v naši Partiji«. Propaganda idej anarhoidkalistične zablode je bila nespravljiva s članstvom v Komunistični partiji. Partija se je že bolj okrepila. Sindikati so vodstvom Bolševiške partije postali eden od najmočnejši opor izgradnje socializma. Postali so šola za vzgajanje socialistične zavesti novih sovjetskih ljudi, množična univerza grafičnega socializma in kodrov iz vrst junškega delavskega razreda, iz kodrov, ki so popolnoma prečani delu Partije, delu Lenina in Stalina in delu delovnega ljudstva.

(»Naprijedus«)

PROSLAVA RDECE ARMADE V KOPRU

LENIN in STALIN

(Nadaljevanje s 4. strani)

Lenin je vodil ostro proti onim, ki so zanikali vodilno vlogo Partije in niso priznavali množične organizacije — sindikata — kot zvezo Partije z delavskim razredom. Ti so si mislili: »sindikalizirati državo«. Lenin je leta 1921. napisal: »Komunistična partija, avantgarda proletariata, vodi izvenpartijske množice delavcev, učil, pripravila in vzgaja to množico, najprej delavce, potem pa kmete, da pride do tega, da osredotoči v svojih rokah upravo nad vsem gospodarstvom».

Odnos Partije do izvenpartijskih organizacij (in sindikatov) je popolnoma jasno in nedvoumno opredil Stalin v predgovoru do osnovnih leninizma na konferenci univerzi leta 1924. Lenina in osrednja organizacija, ki je bila linija in vodi ter daje splošno smer izvenpartijskim množicam, je Komunistična partija. Ona more izvajati zato, ker ima vse potrebne pogoje, ker se v njej zbirajo najboljši sinovi delavskega razreda, ki je Partija najboljša šola za vzgajanje voditeljev delavskega razreda, ker je Partija po svojih izkušnjah in ugledu edina organizacija, ki je sposobna centralizirati vodstvo in izvenpartijskih množic delavskega razreda ust-

variti vezi, ki jo vežejo z delavskim razredom.

Značilna je za sindikalistične in anarhistične zablode teza tako imenovane »delavske opozicije«, ki trdi, da »organizacija upravljanja s splošnim gospodarstvom pripada Vseruskemu kongresu proizvajalcev«, ki so združeni v sindikalnih proizvajalnih zvezah in izbirajo osrednji organ za upravo celotnega gospodarstva».

Prvi načrt resolucije X. kongresa RKP je to tezo podvrnil leninistični, znanstveni bolševiški kritiki, zgrešena. Teza o pojmu »proizvajalca« je bila zgodovinsko popolnoma leca postavljena v isto vrsto proletarcev z napoli proletarci in z obrtniki, opuščala bistveno razliko, ki je med ljudmi v družbenem procesu proizvodnje in odstopa od zahtev po točni delitvi razredov. Ta teza jemlje KP vodilno vlogo. Omenjena resolucija pa kaže, da marxizem učil, da »edino politična partija delavskega razreda, to je KP, lahko zedini in organizira tako avantgardo proletariata in celotne delavske množice, ki lahko kljubuje neizbežnemu malomeščanskemu kolebanju te množice».

Trockisti so napovedovali neko »demokracijo« v proizvodnji, govo-

Ljudska Zadruga

...kaze naša vas, pa naj bo ta ali ona, istrska, kraška ali vipska? Vse nosijo eni in isti pečat: muke, skrbi, pomanjkanja, prerivanja iz dneva v dan, zaskrbljenosti, gospodarske, politične in kulturne zaostalosti. Povsod samo ruše in...

Ali je to tako določeno in za vedno vklesano v zgodovino našega naroda?

Ze sto letja je naše ljudstvo tepano, čeprav ne v taki meri, kot izza predzadnje svetovne vojne, oziroma od časa, ko se je tod razbohotil fašizem, oni krvočni brezobzirni, nekulturni in nečloveški sistem, katerega ne bomo nikoli pozabili.

Obupne prilike po naših vaseh so posledica fašistične politike, ki je vodila, usmerjala in nadzorovala vse javno in zasebno življenje, naše dejanje in uhanje. Niso naše vasi prav nič krive okoliščin, v katerih danes žive, ker so samo žrtve izkoriščevalnega sistema. Saj se je ljudstvo zlasti gospodarskemu pritisku upiralo s svojo pridnostjo, delavnostjo, odpornostjo, odpovedjo in skrajno stremnostjo. V borbi za obstanek je dalo, kar je moglo in kakor je znalo: iskalo je podpore in obrambe tudi v gospodarskih zadrugah. Teh pa ni bilo niti ustanovilo niti vodilo in upravljalno. Mogoče jih je ustanovil človekoljub-idealisti mogoče računar-politikant. Čestokrat so bile utemeljena misel boljših vaških gospodarjev, vaških magnatov, ki so bili napram ostalemu delovnemu ljudstvu v takih odnosih kot vse-mogočni gospodarji. Ti niso ustanovili zadruga, da bi služila interesom delovnega ljudstva, da bi mu našla življenje, ampak so v njej iskali samo svoj interes, bilo osebni, gospodarski ali pa politični. Poznal sem več gospodarskih zadrug ki so res delovale in imele velik promet, 85 odst. članov pa ni vedelo, če so sploh člani zadruga, če in kako zadruga deluje, kaj nabavlja itd. Bili so mrtni člani, ki so služili za oporo 5 odst. živih članov. Ali je bila ta zadruga iz ljudstvu in zanj? Ali je bila to sploh zadruga? Se najmanj pa je bila ljudska zadruga.

Pa se vprašajmo: ali so mogle take zadruga reševati in rešiti gospodarska in kulturna vprašanja delovnega ljudstva?

Kdor misli ali trdi, da so take zadruga edini blagoslov delovnega ljudstva, je a i naivnež, nepoučen ali pa nekje v politični službi, samo ne v službi svojega naroda in njegovega delovnega dela.

Vprašamo se odkrito in dočeno: ali mora kapitalizem dovoljevati delovnemu ljudstvu, da bi se gospodarsko dvigalo in doseglo dostojno višino?

Ne more in ne sme, sicer bi ne bil več kapitalizem in bi kmalu izgubil na svojem bistvu in naravi ter bi se onemogočil. Kdor živi na izkoriščanju, mora hoče noče izkoriščati. On dovoli gospodarskim organizacijam delavskih množic le toliko razmaha, kolikor ne škodujejo njegovim interesom. Kakor hitro pa vidi, da segajo zadruga predačec, recimo v produkcijo, oziroma da nosijo novo njemu protivno idejo, jih ovira in skuša onemogočiti. Dokler potuješ z njim

in ob njem ti dovoli životariti, če pa se mu postaviš po robu, tedaj z vsa silo in vsakim sredstvom lopne po tebi. Pri tem protiljudskem in zato nemoralnem, nekulturnem poslu mu pomagajo tudi vaški magnati, ki že č, da ostane vse pri mestare.

Iz tega sledi vsakemu poštememu delovnemu človeku dostopen in razumljiv zaključek:

V kapitalizmu ni in ne more biti resnično ljudskih zadrug. Te so mogoče tam in takrat, kjer in ko ljudstvu s pomočjo strnjene in organizirane borbe uspe streti zatiralne kapitalistične okrove, ko razbije izkoriščevalni aparat in dobi politične vajeti v svoje roke. Resnično ljudsko zadrugištvu ima pravo za obstoj in razvoj samo v demokratičnih zemljah v državah socialističnega družbenega reda.

Razume pa se, da mora zadruga pod upravo demokratičnega ljudstva služiti v kapitalizmu kot dobro obrambno sredstvo, ki lahko razbije svojo delavnost na vsa poročila in povelja.

Iskra Evlog.

Naš zadrugi tečaj

Knjige, letni računi in skladi

Poleg spiska zadrugičnikov mora voditi zadruga vse knjige, ki ustrezajo naravi njenega dela, tako da se iz njih vsak čas vidi vse njeno poslovanje in stanje.

Upravni odbor mora v treh mesecih po končanem poslovnem letu sestaviti sklepni letni račun in ga predložiti nadzornemu odboru v pregled.

Letni sklepni računi morajo obsegati bilanco, t. j. spisek aktiv in pasiv, račun dohodkov in izdatkov, kakor tudi številčno stanje zadrugičnikov s stanjem vpisanih in vplačanih deležev.

Nadzorni odbor mora v nadaljnjem mesecu dni preizkusiti točnost in pravilnost sklepnih računov, jih podpirati in vrniti upravnemu odboru, če so pravilni.

Če najde nadzorni odbor nepravilnosti, zahteva od upravnega odbora, naj jih popravi. Če bi le-ta tega ne storil, obvesti nadzorni odbor o tem občni zbor.

Ko je nadzorni odbor letne sklepane račune preizkusil, se mo-

raje predpisno objaviti, vrh tega pa se morajo dati na vpogled zadrugičnikom in tistim zadrugičnikom, katerih jamstvo se ni prestalo, v poslovalnici zadruga najmanj 7 dni pred občnim zborom.

Upravni in nadzorni odbor morata obenem s sklepnimi računi predložiti občnemu zboru tudi svoje pisмено poročilo o poslovanju in računih za minulo leto in predlagati, kako naj se razdeli poslovni prebitki ali krije izguba; nadzorni odbor pa mora podati tudi še predloge o podelitvi razrešnice.

En primerek sklepnih računov s poročilom upravnega in nadzornega odbora mora upravni odbor obenem z vabilom na občni zbor poslati zadrugičnim poslovni zvezi najmanj 7 dni pred občnim zborom.

Vsak zadrugičnik in bivši zadrugičnik, čigar jamstvo se še ni nehalo, sme zahtevati, naj mu izda upravni odbor na njegove stroške prepis letnih sklepnih računov in poročil upravnega in nadzornega odbora.

Občni zbor sprejme posebne sklepe o potrditvi letnega računa, uporabi dobička odnosno o kritju izgube kakor tudi o razrešnici članov upravnega in nadzornega odbora.

V kolikor pravila ne določajo drugače, se krije poslovno leto s koledarskim letom.

Vsaka zadruga mora imeti rezervni sklad za izravnavo izgub. V ta sklad se mora vložiti vsaj petina vsakoletnega poslovnega prebitka, če pravila ne določajo večjega dela.

Poleg tega sklada ima zadruga lahko tudi druge sklade, ki se ustanavljajo s pravili ali s sklepom občnega zbora.

Pravila predpisujejo način ustanavljanja teh skladov ter del do-

tudi svoje poslopje v mestu, je obema pomagala pri ustanavljanju in vzdrževanju naših kulturnih ustanov.

Delavsko konsumno društvo je imelo pri Sv. Jakobu svojo dvorano in je bilo sploh kulturno središče Sentjakobčanov.

Lepe dvorane, kakor so jih imeli še Skedenj, Sv. Ivan, Rojan in Barkovlje, kjer so lahko predvajali gledališke predstave tudi v večjem obsegu, so prav tako zasluga zadrugičnih ustanov.

Delavske zadruga za Trst, Istro in Furlanijo, ki so jih ustanovili sami delavci, pa so pokazale gospodarsko silo, do katere se lahko povzpno delavske množice celo v neugodnih gospodarskih pogojih, če odpravijo narodnostno mržnjo in se združijo v skupni borbi proti skupnemu sovražniku, kapitalističnemu izkoriščevalcu.

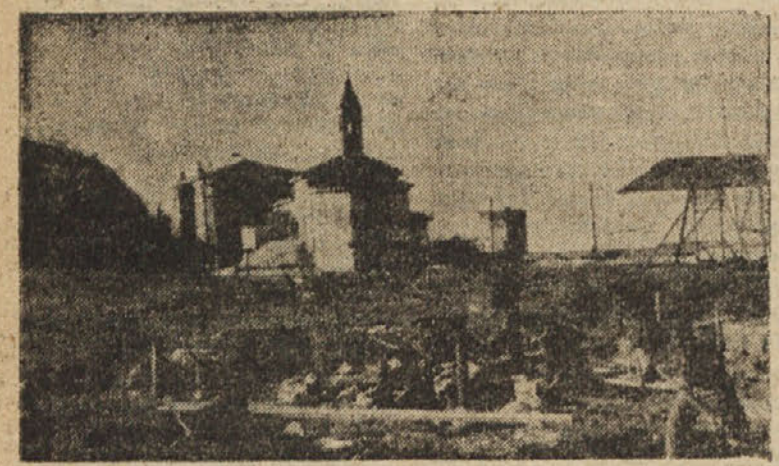
Ti uspehi zadrug, naravno niso mogli biti po volji onim, ki so jim zadruga križale račune. Čakali so ugoden trenutek, da bi jim zadali smrtni udarec. Prišel je s fašizmom.

Požigom in ropom so sledile nasilne likvidacije, ki so bile rop v zakoniti obliki. Niso uničili samo kme-

čička, ki se vanje vloga, način njihove uporabe in ravnanje z njimi za primer, da zadruga preneha z delovanjem.

Če zadruga preneha, se rezervni sklad ne sme razdeliti med zadrugičnike. Poslovni prebitki se sme deliti zadrugičnikom šele potem, ko so iz njega izločeni prispevki za sklade iz 1 in 2 odstavka tega člena.

C. S.

V SEMEDELJI PRI KOPRU KOPLJEJO TEMELJ ZA DIJAŠKI DOM

Zadrugištvu na TO kot socialno gibanje v preteklosti

Poleg kreditnih zadrug so se ustanovljale tudi druge vrste zadrug in društev, ki so imele zadrugični ali vzajemni značaj. Tako konumna društva, ki so vodila predvsem zadruga gostilne, le v redkih primerih tudi prodajalne jestvin, razna obrtno kmetijska društva in zadruga, mizararska, čevljararska, zidarska, vinske kleti itd.

Vzajemne zavarovalnice goveje živine, ki jih je imela največ zgornja tržaška okolica, so zasčitile našega kmeta-živinorejca pred obubožanjem. Te zadruga opravljajo še danes odlično svoje naloge v zadovoljstvo svojih članov. Najbolj so se, kar je naravno, izkazale tam, kjer je živinoreja najbolj razvita. Z gmočno pomočjo in nasveti na večjih tudi odločnimi nastopi je zavarovalnicam uspelo, da so kmetovalci zboljšali hleve, zdravili svojo bolno živino, zboljšali pasmo itd. Zadrugičniki so se jeli zanimati tudi z znanstvenega stali-

šča za svojo živino za njeno nego in pripold.

V vsaki vasi, kjer je bila važnejša kreditna zadruga ali pa konsumno društvo (zadruga gostilna) imamo še danes po eno poslopje za dvorano in drugimi prostori, kjer navadno še danes delujejo razna prosvetna, športna in druga društva. V teh vaseh se je lahko razvilo kulturno življenje in se je dvignila zavest ljudstva. To je v veliki meri zasluga zadrug.

Tržaška hranilnica in posojilnica je zgradila v Trstu eno najlepših palač v mestu, »Narodni dom«. Skupaj s »Trgovsko-obrtno zadruga« je vzdrževala tudi slovensko trgovinsko šolo v Trstu.

Trgovsko-obrtna zadruga je v kratki dobi svojega poslovanja dosegla vidne uspehe. V mestu je imela več hiš ter je od samega početka skrbela za izobrazbo trgovskih vajencev s tem, da je vzdrževala tudi večerne trgovske tečaje. Splošna hranilnica, ki je imela

Naše zadruga in zbiranje zdravilnih zelišč

Navaga pri naših zadrugah, posebno pri poslovalnicah na vasi je, da pasivno čakajo, da pride blago in da ga potem razdelijo med svoje člane. V sezonskih nakupih se bavijo z nakupi, v kolikor prejmejo navodila od Zadruga zveze.

Ne pokažejo pa samoiniciative, da bi poskale novih virov za ozhljanje zadrugičnega poslovanja, tudi s predmeti, s katerimi do sedaj niso poslovale. Na vasi se dajo najti razni taki predmeti, ki ne bi koristili samo zadrugi, marveč splošnosti, in bi zaposlili marsikaterega človeka, ki je za drugo delo nesposoben.

Tak vir je ravno zbiranje zdravilnih zelišč, ki jih je polno vsepovsod, po travnikih, logih, njivah, gozdovih; treba se je samo pripogniti in stegniti roko, pa že človek zasluži nekaj denarja. Zbiranje zelišč je koristno iz več razlogov; okoristijo se reveži, starci pa tudi otroci, očiti se škodljivci plevel in pripomore se k skupnemu zdravju ljudskih množic.

Zdravilna zelišča se zbirajo v raznih letnih dobah, vsi deli zelišča niso uporabni za zdravilo. Od nekaterih zelišč se uporablja samo korenika, od drugih gomolji ali čebuljki. So zopet rastline, od katerih služijo za zdravilo samo njih listi, od drugih samo cvetje. Lubje ali skorja nekaterih dreves je tudi uporabna v ta namen. Sadovi, kot jagode ali semena, se tudi uporabljajo v zdravilstvu. Od nekaterih rastlin se pa izcejaajo njih sokovi, služijo zdravilstvu.

Zelišča se pobirajo tako, da se vzame le oni del, ki res služi kot zdravilo in se ne izruje cela rastlina. Korenine, gomolje in čebuljke je treba dobro oprati in koreninice porézati, nato jih pa posušiti. Sušijo se različno, nekatere cele, druge zdobljene ali zrezane v rezine. Suše se večinoma v senci, redko na soncu ali na peči.

Ravno tako je treba sušiti listje in cvetje. Listje in cvetje se pobira navadno zjutraj, ko se rosa osušila. Suši se na pokritih in zračnih prostorih, raztegnjeno na deščicah ali lepenki. Hrani se v odprtih skaflih ali papirnatih vrečicah. Močna dišeča zelišča se hranijo v zaprtih kovinskih ali pločevinastih posodah.

Tako zbrana in posušena zelišča zbirajo osrednje zadruga ali zadruga poslovne zveze, jih oddajajo v lekarno ali v tovarne za predelavo. Več zdravilnih zelišč. Cim več bo nabrana zdravil je napravljenih ravno iz njih zelišč, tem cenejša bodo zato tudi zdravila.

Priporočamo zadrugam, posebno posebnim in njihovim poslovalnicam,

bička, ki se vanje vloga, način njihove uporabe in ravnanje z njimi za primer, da zadruga preneha z delovanjem.

Če zadruga preneha, se rezervni sklad ne sme razdeliti med zadrugičnike. Poslovni prebitki se sme deliti zadrugičnikom šele potem, ko so iz njega izločeni prispevki za sklade iz 1 in 2 odstavka tega člena.

C. S.

Ribji odpadki za prehrano prašičev

Pravijo, da so ribji odpadki dobri za prehrano prašičev, posebno mladih, ker vsebujejo mnogo hranilnih snovi.

V kmetijski šoli v Skočjanu pri Kopru so začeli pred nekaj dnevi s poskusi. Ker je ribjih odpadkov dovolj na razpolago in so pomenili bi bilo to v veliko korist našim kmetom.

Primerno in koristno bi bi o, če bi tudi med kmetji začeli s takimi poskusi. Seveda se je treba pred pogovoriti o zadevi s strokovnjakom, kmetijskim agronomom, ki naj da potrebna navodila, kako naj se postopa in kje naj se dobavijo odpadki.

OD VSEPOVSOD

JUGOVINIL se bo imenovala tovarna v Jugoslaviji, ki bo izdelovala umetni kavčuk in ki jo bodo zgradili v teku petletke. Ta tovarna bo med prvimi na svetu, ki bodo v njej izdelovali umetni kavčuk iz karbida in morske vode odnosno soli. Iz morske soli bodo s elektrolizno pridobivali klor in vodik, iz klorovodikove kisline ter acetilena pa vinil-klorid. Ko bodo dodali nekaj kemičnih sredstev in opravili polimerizacijo, bo postal vinil-klorid prožen in se spreminil v polivinil-klorid, iz katerega bodo lahko izdelovali celo vrsto najrazličnejših polizdelkov za obutveno industrijo, elektrotehniko, tekstilno industrijo itd.

25.000 POSLOPIJ so zgradili letni na Hrvaškem. Tako je došlo streho okrog 20.000 družin. Nabrani je prvotno določal 14.000 hiš na dežel, Pozneje pa ga je bilo treba povečati. Tako so v Dalmaciji na mestu 3091 zgradili 10.716, v Liki dvakrat več, kakor je bilo splošno namenjeno.

OGROMNO HIDROCENTRALNO gradnje v Vinodolu v Gorskem kotaru. Napajala jo bo voda, iz treh umetnih jezer, ki se je bo v njih nabiralo skoraj 32 milijonov kubnih metrov. Jezera bodo med seboj povezana s predori, ki bodo dolgi skupno 8 km. Zmogljivost hidrocentrale bo znašala okrog 88.000 ks.

Odgovorni urednik ZAGAR BOSTJAN
Tiskala Zadruga tiskarstva v Trstu

Naše zadruga

in zbiranje zdravilnih zelišč

Navaga pri naših zadrugah, posebno pri poslovalnicah na vasi je, da pasivno čakajo, da pride blago in da ga potem razdelijo med svoje člane. V sezonskih nakupih se bavijo z nakupi, v kolikor prejmejo navodila od Zadruga zveze.

Ne pokažejo pa samoiniciative, da bi poskale novih virov za ozhljanje zadrugičnega poslovanja, tudi s predmeti, s katerimi do sedaj niso poslovale. Na vasi se dajo najti razni taki predmeti, ki ne bi koristili samo zadrugi, marveč splošnosti, in bi zaposlili marsikaterega človeka, ki je za drugo delo nesposoben.

Tak vir je ravno zbiranje zdravilnih zelišč, ki jih je polno vsepovsod, po travnikih, logih, njivah, gozdovih; treba se je samo pripogniti in stegniti roko, pa že človek zasluži nekaj denarja. Zbiranje zelišč je koristno iz več razlogov; okoristijo se reveži, starci pa tudi otroci, očiti se škodljivci plevel in pripomore se k skupnemu zdravju ljudskih množic.

Zdravilna zelišča se zbirajo v raznih letnih dobah, vsi deli zelišča niso uporabni za zdravilo. Od nekaterih zelišč se uporablja samo korenika, od drugih gomolji ali čebuljki. So zopet rastline, od katerih služijo za zdravilo samo njih listi, od drugih samo cvetje. Lubje ali skorja nekaterih dreves je tudi uporabna v ta namen. Sadovi, kot jagode ali semena, se tudi uporabljajo v zdravilstvu. Od nekaterih rastlin se pa izcejaajo njih sokovi, služijo zdravilstvu.

Zelišča se pobirajo tako, da se vzame le oni del, ki res služi kot zdravilo in se ne izruje cela rastlina. Korenine, gomolje in čebuljke je treba dobro oprati in koreninice porézati, nato jih pa posušiti. Sušijo se različno, nekatere cele, druge zdobljene ali zrezane v rezine. Suše se večinoma v senci, redko na soncu ali na peči.

Ravno tako je treba sušiti listje in cvetje. Listje in cvetje se pobira navadno zjutraj, ko se rosa osušila. Suši se na pokritih in zračnih prostorih, raztegnjeno na deščicah ali lepenki. Hrani se v odprtih skaflih ali papirnatih vrečicah. Močna dišeča zelišča se hranijo v zaprtih kovinskih ali pločevinastih posodah.

Tako zbrana in posušena zelišča zbirajo osrednje zadruga ali zadruga poslovne zveze, jih oddajajo v lekarno ali v tovarne za predelavo. Več zdravilnih zelišč. Cim več bo nabrana zdravil je napravljenih ravno iz njih zelišč, tem cenejša bodo zato tudi zdravila.

Priporočamo zadrugam, posebno posebnim in njihovim poslovalnicam,

bička, ki se vanje vloga, način njihove uporabe in ravnanje z njimi za primer, da zadruga preneha z delovanjem.

Če zadruga preneha, se rezervni sklad ne sme razdeliti med zadrugičnike. Poslovni prebitki se sme deliti zadrugičnikom šele potem, ko so iz njega izločeni prispevki za sklade iz 1 in 2 odstavka tega člena.

C. S.

Ribji odpadki za prehrano prašičev

Pravijo, da so ribji odpadki dobri za prehrano prašičev, posebno mladih, ker vsebujejo mnogo hranilnih snovi.

V kmetijski šoli v Skočjanu pri Kopru so začeli pred nekaj dnevi s poskusi. Ker je ribjih odpadkov dovolj na razpolago in so pomenili bi bilo to v veliko korist našim kmetom.

Primerno in koristno bi bi o, če bi tudi med kmetji začeli s takimi poskusi. Seveda se je treba pred pogovoriti o zadevi s strokovnjakom, kmetijskim agronomom, ki naj da potrebna navodila, kako naj se postopa in kje naj se dobavijo odpadki.

OD VSEPOVSOD

JUGOVINIL se bo imenovala tovarna v Jugoslaviji, ki bo izdelovala umetni kavčuk in ki jo bodo zgradili v teku petletke. Ta tovarna bo med prvimi na svetu, ki bodo v njej izdelovali umetni kavčuk iz karbida in morske vode odnosno soli. Iz morske soli bodo s elektrolizno pridobivali klor in vodik, iz klorovodikove kisline ter acetilena pa vinil-klorid. Ko bodo dodali nekaj kemičnih sredstev in opravili polimerizacijo, bo postal vinil-klorid prožen in se spreminil v polivinil-klorid, iz katerega bodo lahko izdelovali celo vrsto najrazličnejših polizdelkov za obutveno industrijo, elektrotehniko, tekstilno industrijo itd.

25.000 POSLOPIJ so zgradili letni na Hrvaškem. Tako je došlo streho okrog 20.000 družin. Nabrani je prvotno določal 14.000 hiš na dežel, Pozneje pa ga je bilo treba povečati. Tako so v Dalmaciji na mestu 3091 zgradili 10.716, v Liki dvakrat več, kakor je bilo splošno namenjeno.

OGROMNO HIDROCENTRALNO gradnje v Vinodolu v Gorskem kotaru. Napajala jo bo voda, iz treh umetnih jezer, ki se je bo v njih nabiralo skoraj 32 milijonov kubnih metrov. Jezera bodo med seboj povezana s predori, ki bodo dolgi skupno 8 km. Zmogljivost hidrocentrale bo znašala okrog 88.000 ks.

Odgovorni urednik ZAGAR BOSTJAN
Tiskala Zadruga tiskarstva v Trstu